

การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร

นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวย

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF THE BUDDHIST VALUES APPLIED IN DAILY LIVES OF
NINTH GRADE STUDENTS IN BANGKOK METROPOLIS

MISS ATHITYA PHOSAUI

สภานันท์วิทยาร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Teaching Social Studies
Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

อาทิตย์ญา โพธิ์สววย : การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร. (A STUDY OF THE BUDDHIST VALUES APPLIED IN DAILY LIVES OF NINTH GRADE STUDENTS IN BANGKOK METROPOLIS) อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.วลัย พานิช, 127 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะชีวสังคมภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน ตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 433 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการฝึกตน และด้านการพึ่งตน ไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก และค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการให้ทาน ด้านความเมตตากรุณา ด้านความสันโดษ ด้านความไม่ประมาท ด้านการใช้ปัญญา ด้านการเห็นคุณค่าชีวิต และด้านความเป็นอิสระไม่ยึดติด นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

2. การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1. นักเรียนเพศชายและเพศหญิง นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3. นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ประกอบอาชีพนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยกว่าผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เกษตรกร และรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนำค่านิยมทางพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่ได้รับ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาควิชา หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา

ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต อาทิตย์ญา โพธิ์สววย

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

4883799327 : TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD: BUDDHIST VALUES

ATHITYA PHOSAU : A STUDY OF THE BUDDHIST VALUES APPLIED IN DAILY LIVES OF NINTH GRADE STUDENTS IN BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. WALAI PANICH, D.Ed., 127 pp.

The purposes of this research were to study and compare the Buddhist values applied in daily lives of ninth grade students in Bangkok metropolis with different biosocial background and economic status. The subject was consisted of 433 ninth grade students in schools under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok metropolis. Data were collected by a set of questionnaires and analyzed by percentage, mean, standard deviation, one way ANOVA and Scheffe's method which was used for paired-comparison. The results of the study were as follows:

1. Students frequently applied the Buddhist values of the self-training and the self-making for protection in daily lives and rather frequently applied the Buddhist values of charity, the loving-kindness and compassion, the contentment, the carefulness, using a knowledge, life-appreciation and the freedom.

2. The comparison of the Buddhist values applied in daily lives.

2.1 The Buddhist values applied in daily lives of male and female students were not significantly different at 0.05 level.

2.2 The Buddhist values applied in daily lives of students with different parents' income were not significantly different at 0.05 level.

2.3 Performance on the Buddhist values applied in daily lives of students with different parents' occupations were significantly different. The students whose parents were unemployed applied the Buddhist values in daily lives less than students whose parents were government officials, state enterprises officers, private sector officers, entrepreneurs, agriculturist and employers at 0.05 level of significance.

2.4 Students with different rearing practices were significantly different in applying the Buddhist values. Students with democratic rearing practice applied the Buddhist values more than students with laissez-fair rearing practice at 0.05 level of significance.

Department : Curriculum ,Instruction and Educational Technology

Field of Study: Teaching Social Studies

Academic Year : 2007

Student's Signature :

Advisor's Signature :

Athitya Phosavi
Walai Panich

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเมตตากรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งดูแลให้ข้อเสนอแนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์อมรา รอดดารา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. อัมพร ม้าคนอง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ประกอบด้วย พระสุธีธรรมาวุธวัตร, ผศ.ดร. (เทียบ สิริญาโน) รองศาสตราจารย์ ลิขิต กาญจนามภรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กัลยา กาญจนามภรณ์ อาจารย์ ดร. วรวิณี เจตจำนงนุช และอาจารย์อุทุมพร มูลพรหม ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไข แนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูและนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานหลักสูตร การสอน คณะครุศาสตร์ ในการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ช่วยตรวจแก้ไขรูปเล่มวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำต่าง ๆ ขอขอบคุณครอบครัวมานะธรรากุลที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำวิจัย และทำยสุดขอขอบคุณเพื่อนๆ สาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษาที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
ความสำคัญและความหมายของค่านิยม.....	13
ประเภทของค่านิยม.....	14
การเกิดค่านิยม.....	16
การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาค่านิยม.....	18
ค่านิยมทางพระพุทธศาสนา.....	20
ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในสาระพระพุทธศาสนา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	42
ตัวแปรที่มีผลต่อการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู.....	45
แนวคิดเกี่ยวกับเพศ.....	50
แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง.....	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
งานวิจัยในประเทศ.....	53
งานวิจัยต่างประเทศ.....	55

บทที่	หน้า
3	57
วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	57
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
การนำเสนอข้อมูล.....	66
4	67
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
5	86
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล	88
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	92
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	93
รายการอ้างอิง.....	94
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	101
ภาคผนวก ข ตัวอย่างหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและขอความร่วมมือในการวิจัย..	103
ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนที่เก็บข้อมูลวิจัย.....	114
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	116
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	127

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนนักเรียนที่แบ่งตามขนาดโดยใช้เกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	58
2 จำนวนโรงเรียนที่แบ่งตามขนาดโรงเรียนแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา.....	59
3 จำนวนโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร.....	60
4 รายชื่อโรงเรียน และจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียน.....	61
5 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	68
6 คำชี้แจงเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของ การนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน.....	70
7 คำชี้แจงเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านการให้ทาน.....	71
8 คำชี้แจงเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของ การนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านความเมตตากรุณา.....	72
9 คำชี้แจงเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านความสันโดษ.....	73
10 คำชี้แจงเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านความไม่ประมาท.....	74
11 คำชี้แจงเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านการพึ่งตน.....	75
12 คำชี้แจงเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้ปัญญา.....	76

ตารางที่	หน้า
13 คำมีชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านการฝึกตน.....	77
14 คำมีชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านการเห็นคุณค่าชีวิต.....	78
15 คำมีชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนของการนำ ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านความเป็นอิสระไม่ยึดติด.....	79
16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามเพศ	80
17 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามรายได้ของผู้ปกครอง	81
18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง	82
19 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามอาชีพของผู้ปกครองในการนำค่านิยมทาง พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน.....	83
20 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	84
21 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามการอบรมเลี้ยงดูในการนำค่านิยมทาง พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน.....	85

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน สังคมโลกและสังคมของแต่ละประเทศนับวันจะมีความเปลี่ยนแปลงและแปลกแยกจากอดีตกาลมากขึ้นทุกขณะ มีบุคคลจำนวนมากยังดำรงชีวิตในบรรยากาศของความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี โดยยึดหลักคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางชี้แนะ ในขณะที่บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งหรือหลาย ๆ กลุ่มมองคุณค่าของวัตถุและการแข่งขันชิงความเป็นเลิศเป็นหลักสำคัญจนลืมหรือเห็นคุณค่าทางจิตใจและจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์น้อยลง (พระครูศีลวิวัฒนาภิรม, 2546: 2) นอกจากนี้การพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ยังก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก ผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจเป็นที่มาของปัญหาสังคมที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริต ปัญหาฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาอบายมุข แหล่งเรื้องรมย์ โสเภณีเด็ก การใช้แรงงานและละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมมลภาวะ ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพทั้งทางกายและทางจิต ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นผลจากการพัฒนาทางวัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม ซึ่งท่านพุทธทาส (2517: 28 – 115 อ้างถึงในทิสนา แคมมณี, 2542: 1 – 2) เรียกว่า “ เป็นภาวะจิตทรมานในอารยธรรมแผนใหม่ ” ในภาวะเช่นนี้คนไทยจึงควรจะมาช่วยกันแสวงหาทางแก้ปัญหายอย่างจริงจังเพื่อความสงบสุขของชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับเชิญไปอ่านเนื่องในการเปิดประชุมใหญ่ของสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักรครั้งที่ 36 ณ พุทธสถาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 18 – 21 พฤศจิกายน 2532 (อ้างถึงใน http://www.chaipat.or.th/intranet/royal_speech/detail.php?speech_id=44) ซึ่ง แสดง ถึง ความห่วงใยของพระองค์ในปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรมของสังคมไทยปัจจุบัน ความว่า

“ ...ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่น่าวิตก ก็คือ ทุกวันนี้ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่างซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความซื่อ ความผิ ด ได้กลายเป็น

เป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ แล้วพากันปฏิบัติ โดยไม่รู้ลึกสะตั่งสะท้อนจน ทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมนลงไป ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นหน้าที่ของชาวพุทธจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจังแต่ละท่าน แต่ละฝ่ายต้องยึดหลักการให้มั่นคงที่จะไม่ทำอะไรๆ ที่ชั่วที่เสื่อม ต้องกล้า และบากบั่นที่จะทำแต่สิ่งที่เป็นความประพฤติดี ปฏิบัติชอบบังเกิดเพิ่มพูน ขึ้นเป็นลำดับ...”

จากสถานการณ์ข้างต้น การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมจึงเป็นเรื่องที่ควร ดำเนินการ โดยไม่รอช้าและควรมีมาตรการสำคัญระยะยาวเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไปอย่างต่อเนื่องและมั่นคง ซึ่งวิธีการหนึ่ง คือ การให้การศึกษาดังปรากฏใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมาตรา 81 ไว้ว่า “ รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมสนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ (1) เพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม (2) มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยสอดคล้องกับสาระใน หมวด 4 มาตรา 24 ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งว่าจัดการเรียน การสอนโดยผสมผสานทั้งความรู้ คุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามไว้ในทุกรายวิชา(สมชาย บำรุงทรัพย์, 2544 : 31 – 37) ดังนั้นในทางการศึกษาเมื่อมองในภาพรวมพระพุทธานุศาสตร์จึง จัดเป็นวิชาสำหรับเรียนรู้ ด้วยสถานะหลัก 2 อย่าง คือ ในฐานะที่เป็นระบบจริยธรรมสำหรับ ประชาชนส่วนใหญ่ หรือเป็นแหล่งคำสอนจริยธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ หรือเป็นแหล่งคำ สอนจริยธรรมของประชากรแทบทั้งหมดของประเทศ และในฐานะที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของ วัฒนธรรมไทยทั้งในด้านวัตถุธรรมและในด้านนามธรรม ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมมากที่สุดอย่าง หนึ่งในวิถีชีวิตของสังคม เป็นมาตรฐานการดำเนินชีวิตสำหรับผู้ที่น่าเชื่อถือและเป็นสภาพแวดล้อม อันกว้างใหญ่ทางสังคม (พระเทพวาที, 2533: 3) ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของกลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ไว้ 3 มาตรฐาน กล่าวคือ มาตรฐานที่ 1 ให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา (Knowledge) มาตรฐานที่ 2 ให้มีค่านิยมที่ดีงาม และมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา (Attitude) มาตรฐานที่

3 ให้ประพฤติตามหลักธรรมและศาสนพิธี ทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต (Process) (พระเทพโฆภณ, 2545: 8)

ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และค่านิยมที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ ซึ่งการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล และเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำไปชั่วชีวิตของแต่ละบุคคล ค่านิยมของแต่ละคนก็อาจต้องเปลี่ยนไปตามเวลาอันสมควร สภาพการณ์ของสิ่งแวดล้อมในโลกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ขบวนการในการสร้างค่านิยมในคนนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องกระทำกันอย่างต่อเนื่องด้วยการหมั่นตรวจสอบจุดมุ่งหมาย, เจตคติ, ท่าที, ความรู้สึก ฯลฯ อยู่ตลอดเวลา (พนัส หันนาคินทร์, 2526: 31) เพราะค่านิยมยังเป็นมาตรฐานความประพฤติ เป็นความสวยงามเป็นสิ่งที่ประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่ต้องการรักษาไว้ ที่เรียกว่า มาตรฐานแห่งความประพฤติ ได้แก่ ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) อันเป็นแนวทางในการพิจารณาว่า สิ่งใดถูกต้องและยุติธรรม พื้นฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม จะเป็นเครื่องตัดสินว่าถูกและผิด สิ่งที่ถูกต้องและดีงามเหล่านี้ เมื่อได้รับการยอมรับและประพฤติปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นแนวทางในการปลูกฝังค่านิยมได้ดีและเป็นค่านิยมที่ดีสืบต่อไป (บันลือ พงกษะวัน, 2534: 165) ทั้งนี้ การพัฒนาค่านิยมของเยาวชนไทยอาจทำได้โดยการประยุกต์หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปจัดการเรียนการสอนเพราะจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติที่สมบูรณ์โดยธรรมชาติอีกทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยก็ล้วนได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา (กรมวิชาการ, 2544: 4) ซึ่งสอดคล้องตามแนวความคิดของท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2527: 166 – 206 กล่าวถึงค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. การให้ทาน หมายถึง การให้ การบริจาค การเสียสละสิ่งของของตนเองแก่ผู้อื่น
2. ความเมตตา กรุณา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดี และความสงสารคิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
3. ความสันโดษ หมายถึง ความพอใจในปัจจัยสี่ที่ตนแสวงหามาได้โดยชอบธรรม ความพอใจตามกำลังร่างกาย และการใช้สอยของตน ความพอใจตามที่เหมาะสมกับของตนอันควรแก่ภาวะฐานะ แนวทางชีวิตและจุดมุ่งหมายแห่งการทำงานของตน ในทำนองเดียวกันก็ไม่สันโดษในกุศลธรรม ยินดีที่จะสร้างความดียิ่งขึ้นไป
4. ความไม่ประมาท หมายถึง ความรอบคอบ ระมัดระวัง มีสติกระตุ้นเตือนไม่ให้ตกไปทางเสื่อม และเร่งเร้าให้กระทำความดีรุดหน้ายิ่งขึ้นไป
5. การพึ่งตน หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำตนให้เป็นที่พึ่งได้และเอาใจใส่

ช่วยเหลือผู้อื่น

6. การใช้ปัญญา หมายถึง การพิจารณาสิ่งทั้งหลายด้วยเหตุผล
7. การฝึกตน หมายถึง การพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นทางด้านความประพฤติ การอยู่ร่วมกันในสังคม จิตใจและปัญญา
8. การเห็นคุณค่าชีวิต หมายถึง การเห็นว่าชีวิตของตนเองมีคุณค่ามากกว่าผลที่ได้จากภายนอก เช่น ลาภ ยศ สรรเสริญ ความมั่งมี
9. ความเป็นอิสระไม่ยึดติด หมายถึง การมีเสรีภาพในการกระทำใดๆ ตามเหตุผล ความดีงาม และความถูกต้อง

ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาเป็นค่านิยมที่ควรยึดถือปฏิบัติในสังคมไทย เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ณัฐสุดา จตุราภากุล, 2546) ปรากฏว่าในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมมีเนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาทั้ง 9 ประการ ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ดังตัวอย่าง เรื่อง การให้ทาน มีเนื้อหาที่ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการให้ทาน ดังนี้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	- ประวัติพุทธสาวก : อนาถปิณฑิกะ - ประวัติพุทธสาวิกา : นางวิสาขา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	- พุทธศาสนสุภาษิต : สุขโข ปุณฺณสุส อัจจโย - การสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้ - ศาสนพิธี : การทำบุญตักบาตร - ศาสนพิธี : การถวายภัตตาหาร สิ่งของที่ควรถวาย และสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ - ศาสนพิธี : การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน - ศาสนพิธี : การถวายผ้าอาบน้ำฝน - ศาสนพิธี : การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยธรรม - ศาสนพิธี : การกรวดน้ำ - ศาสนพิธี : การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา : บุญกิริยาวัตถุ 10
  - ศาสนพิธี : ข้อปฏิบัติในวันเสด็จพระ การถวายข้าวพระพุทธ การถวายเครื่องไทยทาน การกรวดน้ำ
  - พิธีทำบุญ : งานมงคล

ดังนั้น ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นค่านิยมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย และเป็นหน้าที่ของชาวพุทธโดยตรงที่ต้องเป็นผู้นำการสร้างค่านิยมพุทธที่แสดงออกในความประพฤติ การปฏิบัติ การดำเนินชีวิตเพื่อจะทำให้ผู้อื่นมีความเชื่อถือ และมีค่านิยมชาวพุทธจะนำไปสู่การเป็นชาวพุทธที่แท้จริงและยังส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2527: 199 – 202) โดยเฉพาะนักเรียนในฐานะที่เป็นชาวพุทธและได้เรียนรู้ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาจากสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือการนำความรู้เรื่องค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนทั้งในด้านการเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวันในครอบครัว ทั้งนี้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่ความสงบสุข เรียบร้อยของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของพระธรรมโกศาจารย์ที่ว่า “... คนดี คือ คนที่มีคุณธรรม คนขาดคุณธรรมเป็นอะไรก็ไม่สมบูรณ์ เป็นมนุษย์ยังไม่ได้ ชาวโลกนี้กว่าให้ความรู้ให้แก่งในการใช้ความรู้ก็เพียงพอเพราะมันขาดอะไรบางอย่างที่เป็นเครื่องคุ้มครองชีวิตให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย...” (งามตา วณิชานนท์, 2546: 9)

นอกจากค่านิยมทางพระพุทธศาสนาจะสามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นในโรงเรียนแล้ว จากแนวคิดของ Bem (1974: 155) กล่าวว่า ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงนั้นมีลักษณะที่เป็นอิสระแยกจากกันมิได้เป็นคุณลักษณะเฉพาะเพศใดเพศหนึ่งเท่านั้น ซึ่งเรียกลักษณะแบบนี้ว่า แอนโดรจีนี (Androgyny) ที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ การตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ จะเป็นไปตามที่เห็นว่าเหมาะสมมากกว่าที่จะกระทำตามสังคม เห็นว่าเป็นสิ่งที่หญิงหรือชายควรกระทำ สอดคล้องกับทฤษฎีสถิติมาทางเพศ (Gender Schema Theory) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลในการกำหนดความแตกต่างระหว่างบทบาทหญิงชาย โดยทั่วไป ทำให้มีผลกระทบต่ออัตมโนทัศน์และพฤติกรรมบุคคล ส่วนอัจฉรา จตุจินดา (2535: บทคัดย่อ) ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมทางสังคมของเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากปัจจัยข้างต้นแล้วจากการศึกษา พบว่า ครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่มีความสำคัญในการวางรากฐานและหล่อหลอมค่านิยมต่าง ๆ ของเด็กวัยรุ่น เวมักจะพบเห็นอยู่เสมอทั้งข้อมูลจากการวิจัย และข้อมูลที่เป็นจริงกันอยู่ในทุกวันว่าเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรือสร้างปัญหาให้กับสังคมนั้น มักจะมีปัจจัยมาจากครอบครัวที่ไม่ส่งเสริมการพัฒนาการของเด็ก เช่น ครอบครัวแตกแยก ครอบครัวที่ปล่อยปละละเลย ไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูก ครอบครัวที่เข้มงวดลูกมากเกินไป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรชума พุ่มสวัสดิ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่ต่างกัน ตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า เด็กวัยรุ่นที่รับรู้ว่าคุณค่าในตนเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่รับรู้ว่าคุณค่าในตนเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย รักตามใจ และปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างจากวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบคุ้มครอง และจากงานวิจัยของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้ความรักการยอมรับ เอาใจใส่ ให้ความอบอุ่นเป็นกันเอง ใกล้ชิดกับลูก ตลอดจนใช้เหตุผลในการสนับสนุนหรือห้ามปราม ให้หรือมิให้ลูกกระทำการต่าง ๆ รวมทั้งมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิจัยพบว่า ลูกก็มีแนวโน้มที่จะมีจิตลักษณะที่เหมาะสม และเชื่อให้เด็กเป็นผู้มีพัฒนาการทางจริยธรรมสูง มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น หมายถึง การที่เด็กใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกไม่กระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด รับรู้คุณค่าของศาสนา (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตรและประทีป จินฉ่ำ, 2546 : 57) และผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานไม่แตกต่างกัน ดังนั้นค่านิยมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ในสังคมไทยและสังคมพุทธ ซึ่งเยาวชนควรนำไปเป็นแนวทางในปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเปรียบเทียบการนำความรู้เรื่องค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีลักษณะชีวิตสังคมภูมิลำเนาและฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยจะส่งผลในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อการปลูกฝังค่านิยมทางพุทธศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีลักษณะชีวสังคมภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน

สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวคิดของ Bem (1974 : 155) กล่าวว่า ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงนั้นมีลักษณะที่เป็นอิสระแยกจากกันไม่ได้ เป็นคุณลักษณะเฉพาะเพศใดเพศหนึ่งเท่านั้น ซึ่งเรียกลักษณะแบบนี้ว่า แอนโดรจีนี (Androgyny) ที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ การตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ จะจะเป็นไปตามที่เห็นว่าเหมาะสมมากกว่าที่จะกระทำตามสังคม เห็นว่าเป็นสิ่งที่หญิงหรือชายควรกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสเกมาทางเพศ (Gender Schema Theory) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมจะมีอิทธิพลในแง่การกำหนดความแตกต่างระหว่างบทบาทหญิงชายโดยทั่วไป ทำให้มีผลกระทบต่ออัตมโนทัศน์และพฤติกรรมบุคคล นอกจากนี้งานวิจัยของวันเพ็ญ พิมพ์แดง (2532: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีระเบียบวินัยมากกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างทางเพศ พบว่า นักเรียนหญิงมีระเบียบวินัยมากกว่านักเรียนชาย ส่วนงานวิจัยของอัจฉรา จตุจินดา (2535 : บทคัดย่อ) เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมทางสังคมของเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย คือ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน

จากงานวิจัยของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้ความรักการยอมรับ เอาใจใส่ ให้ความอบอุ่นเป็นกันเอง ใกล้ชิดกับลูก ตลอดจนใช้เหตุผลในการสนับสนุนหรือห้ามปรามให้หรือมิให้ลูกกระทำสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิจัยพบว่า ลูกก็มีแนวโน้มที่จะมีจิตลักษณะที่เหมาะสม และเอื้อให้เด็กเป็นผู้มี

พัฒนาการทางจริยธรรมสูง มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น หมายถึง การที่เด็กใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกไม่กระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดในการรับรู้คุณค่าของศาสนา (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินฉ่ำ, 2546: 57) และผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานโดยรวมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในแต่ละด้าน โดยนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานสูงกว่าแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลยในทุกด้าน และนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแบบปล่อยปละละเลยในด้าน การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ การประหยัดและออม และด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย คือ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลยนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่าง ๆ นั้นมีความแตกต่างกัน โดยที่เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีพัฒนาการทางจริยธรรมช้ากว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและสูง คือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นต่ำกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางและสูง นอกจากนี้แล้วยังพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจสังคมอื่น ๆ ตัวอย่างที่พบก็คือ พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์ในขั้นยึดหลักระเบียบและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นส่วนใหญ่ และยังมีบางคนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงกว่านี้ คือ ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางและต่ำนั้น ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์และในระดับต่ำกว่านั้น ไม่มีเด็กที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์เลย จากการศึกษาของดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2520) พบผลเช่นเดียวกันคือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางหรือต่ำ และผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่า นักเรียนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกันพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกพิจารณาค่านิยมแต่ละด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในด้านการพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ โดยนักเรียนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำมีการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานสูงกว่านักเรียนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย คือ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันนำค่านิยมทางพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภายใต้กรอบค่านิยมทางพุทธศาสนา 9 ประการ ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในสาระที่ 1 พระพุทธศาสนา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
4. ตัวแปรอิสระที่ศึกษา คือ เพศ รายได้ของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดู ส่วนตัวแปรตาม คือ ระดับการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อที่นักเรียนยอมรับในคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีเงื่อนไขว่าการปฏิบัติตนเพราะให้คุณค่าต่อสิ่งนั้นแล้ว โดยเห็นว่าถูกต้องและสมควร

ค่านิยมทางพุทธศาสนา หมายถึง ค่านิยมตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากกรวิเคราะห์เนื้อหาของณัฐสุดา จตุราภากุล (2546) แบ่งออกเป็น 9 ประการ ดังนี้

1. การให้ทาน หมายถึง การให้ การบริจาค การเสียสละด้วยสิ่งของ หรือความรู้ ตลอดจนจนการให้ภัย
2. ความเมตตา กรุณา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และ

ความสุข หรือการช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ทั้งคนและสัตว์ รวมทั้งการสวดมนต์
แผ่เมตตา

3. ความสันโดษ หมายถึง ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่อยากได้ในสิ่งที่ไม่ของตนเอง
รู้จักพอเพียง และรู้จักใช้สิ่งต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าตามกำลังของตน
4. ความไม่ประมาท หมายถึง การใช้เวลาอย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์ ตลอดจนมีความรอบคอบในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว และมีสติในการดำเนินชีวิต
โดยไม่พาดตนเองไปสู่อบายมุขทั้งปวง
5. การพึ่งตน หมายถึง การทำตนให้เป็นที่พึ่งได้เพื่อจะได้ไม่ต้องให้ผู้อื่นมาช่วยทั้งใน
เรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว โดยไม่เป็นภาระของผู้อื่น
6. การใช้ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ ความเข้าใจในการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจน
รู้จักใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผล
7. การฝึกตน หมายถึง การเรียนรู้ การฝึกหัด การพัฒนาตนเองทั้งด้านความประพฤติ
จิตใจและปัญญา และรู้จักควบคุมตนเองในการอยู่ในสังคม
8. การเห็นคุณค่าชีวิต หมายถึง การเห็นคุณค่าของชีวิต และปรับปรุงชีวิตของตนเอง
ให้ดีขึ้น โดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้ชีวิตเจริญงอกงาม
9. ความเป็นอิสระไม่ยึดติด หมายถึง การรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริง
ไม่ยึดถือไปตามอำนาจกิเลส แต่ใช้เหตุผล ความดีงามและความถูกต้องในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ

การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หมายถึง การนำค่านิยมทางพุทธศาสนาไปใช้
ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวันในครอบครัวที่เป็น
ทั้งในลักษณะการปฏิบัติด้วยตนเอง และการแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

ชีวสังคมภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง เพศ การอบรมเลี้ยงดู อาชีพ
และฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต
กรุงเทพมหานคร

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กใน 3 ด้าน คือ
การควบคุมเด็ก การเป็นตัวอย่างแก่เด็ก การให้รางวัลเด็ก และการลงโทษ โดยจัดแบ่งการ
อบรมเลี้ยงดูเป็นแบบต่าง ๆ ดังนี้ (Hurlouck, 1978 อ้างถึงในผาสุขสันต์ ไหมทิพย์, 2540: 12)

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผลยอมรับนับถือในความคิดและความสามารถของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่ามีบิดามารดาก้าว่ำยเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งการก้าวร้าวทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของบิดามารดา และบิดามารดาใช้คำพูดทำให้ตนมีความอับอาย

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่าตนเองได้รับการตามใจและไม่ได้รับการเอาใจใส่ คำแนะนำช่วยเหลือจากบิดามารดาเท่าที่ควร

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว โดยใช้รายได้ของครอบครัวเป็นดัชนีชี้วัด ซึ่งจำนวนรายได้ของครอบครัวได้มาจากส่วนต่าง ๆ เช่น ค่าแรง เงินเดือน ผลกำไรหรือรายได้อื่น ๆ คิดเป็นจำนวนเงินต่อเดือน ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งรายได้ของครอบครัวเป็น 3 กลุ่ม คือ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550)

1. รายได้ต่ำ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน
2. รายได้ปานกลาง มีรายได้ 10,000 - 30,000 บาทต่อเดือน
3. รายได้สูง มีรายได้ 30,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป

อาชีพของผู้ปกครอง หมายถึง ลักษณะการประกอบอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จำแนกเป็น 8 อาชีพ ดังนี้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550)

1. รับราชการ
2. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
3. พนักงานบริษัทเอกชน
4. ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย
5. เกษตรกร
6. รับจ้าง
7. อื่น ๆ
8. ไม่ได้ประกอบอาชีพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้เรียบเรียงนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญและความหมายของค่านิยม
2. ประเภทของค่านิยม
3. การเกิดค่านิยม
4. การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาค่านิยม
5. ค่านิยมทางพระพุทธศาสนา
6. ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในสาระพระพุทธศาสนา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
7. ตัวแปรที่มีผลต่อการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
  - 7.1. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู
  - 7.2. แนวคิดที่เกี่ยวกับเพศ
  - 7.3. แนวคิดที่เกี่ยวกับอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ความสำคัญและความหมายของค่านิยม

ค่านิยม มีความสำคัญเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนอื่นสะท้อนภาพของสังคม เพราะค่านิยมทำหน้าที่เป็นเครื่องมือชี้แนวทางให้บุคคลอื่นเลือกปฏิบัติ และสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจของบุคคลและคุณค่าที่บุคคลยึดถือ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2546: 244) ค่านิยมยังมีหน้าที่และความสำคัญประการแรก ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของเรา ประการที่สอง ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกันทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่งซึ่งบุคคลจะเลือกเดินทางไหนทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจหรือผลักดันบุคคลให้กระทำนิยามชมชอบประการที่สี่ ค่านิยมทำหน้าที่คุ้มครองมิให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามระเบียบของสังคมหรือทำหน้าที่ด้านการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล (เพ็ญแข ประจันปัจฉนิกและอ้อมเดือน สดมณี, 2529: 19)

ดังนั้นค่านิยมจึงมีความสำคัญต่อแบบแผนการประพฤติ ปฏิบัติของแต่ละบุคคล ซึ่งมีผู้สนใจได้ให้คำจำกัดความของค่านิยมไว้หลายท่าน ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2527: 20) ให้ความหมายของค่านิยมว่า “ เป็นพลังความคิดพื้นฐานที่เป็นตัวนำ ตัวกำหนดและผลักดันให้คนตัดสินใจเลือกประพฤติปฏิบัติโดยเห็นว่าถูกต้องและสมควรซึ่งค่านิยมเป็นกระบวนการคิดที่จะนำไปสู่ความประพฤติที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ ”

พระมหาทองสุรย์ สุริยโชโต (2533: 9) ให้ความหมายของค่านิยมว่า “ สิ่งทีกลุ่มสังคมนั้น ๆ สนใจปรารถนาจะได้ ปรารถนามีจะเป็น เป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ การปฏิบัติ ยกย่องสรรเสริญว่าดีงามหรือถูกต้อง ”

ทิตินา เขมมณี (2542: 2) ให้ความหมายของค่านิยมว่า “ เป็นหลักการแนวคิดหรือความเชื่อที่บุคคลยึดถือเป็นคุณค่า หรือแนวทางในการตัดสินใจและการดำรงชีวิต หากค่านิยมที่แต่ละบุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตตรงกันเป็นจำนวนมากตั้งนั้นก็กลายเป็นค่านิยมของสังคมไป ”

ยนต์ ชุ่มจิต (2546: 243) ให้ความหมายของค่านิยมว่า “ แนวความคิด ความประพฤติหรือสถานภาพของการกระทำใด ๆ ที่บุคคลหรือสังคมนิยมชมชอบ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การประพฤติปฏิบัติ จึงยอมรับนับถือมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอหรืออย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของตนเองหรือของสังคม ”

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 242) ให้คำจำกัดความของค่านิยมว่า “สิ่งทีบุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง”

จากความหมายของค่านิยมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลเพื่อบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการ ซึ่งถือเป็นความเชื่อที่บุคคลหรือกลุ่มยอมรับในคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเห็นว่าถูกต้องและสมควร

2. ประเภทของค่านิยม

ค่านิยมสามารถจำแนกออกเป็นชนิดหรือประเภท ได้หลายมุมมอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจของแต่ละบุคคล ดังนี้

พนัส หันนาคินท์ (2526: 29) ได้จำแนกค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมที่มีคุณค่าในด้านการใช้สอยหรือเป็นเครื่องมือ (Instrumental Value) หมายถึง คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการที่เราจะใช้เพื่อให้เกิดผลอย่างอื่นสืบตามมา เช่น วิชาคณิตศาสตร์มีคุณค่าที่จะเป็นเครื่องมือที่จะให้เกิดผลอย่างอื่น มิใช่เพื่อตัวของวิชาเอง

2. คุณค่าภายใน (Intrinsic Values) หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ในตัวเองของสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้พึ่งสิ่งอื่น และมีลักษณะโดยเฉพาะ เช่น การทำความดีที่ไม่หวังผลตอบแทนซึ่งมีคุณค่าอยู่ที่จิตใจและการทำความดีก็ถือเป็นจุดหมายปลายทางอย่างหนึ่งในการปฏิบัติตนของมนุษย์ คนที่มีจิตใจสูงย่อมสร้างจุดหมายดังกล่าวเป็นอุดมคติของตน ผลที่มนุษย์ได้รับคือความสุขใจ เป็นคุณค่าภายใน บางที่เรียกว่า คุณค่าที่เป็นจุดหมายปลายทาง (Terminal Values)

อี. สปรานเจอร์ (E.Spranger อ้างถึงในเอมจันท์ สุวินทวงศ์, 2526: 139-140) นักปราชญ์ชาวเยอรมันได้จำแนกค่านิยมที่สำคัญของมนุษย์ออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ค่านิยมทางทฤษฎีหรือวิชาการ (Theoretical Values) ได้แก่ ค่านิยมที่จะศึกษา

หาความรู้ ความจริง เหตุผลและการรวบรวมจัดระบบความรู้

2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจ (Economic Values) เป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลแสวงหาประโยชน์ ทรัพย์สินและความมั่นคง
3. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Values) เกี่ยวข้องกับความชื่นชมพึงพอใจในความงาม ความเหมาะสมและความกลมกลืนกันในลักษณะต่าง ๆ
4. ค่านิยมทางสังคม (Social Values) ได้แก่ ความรักเพื่อนมนุษย์ ความต้องการที่จะทำประโยชน์ให้เพื่อนมนุษย์
5. ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) คือ ความนิยมอำนาจ อิทธิพลและชื่อเสียง
6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Values) ได้แก่ความเชื่อและความนับถือในศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือจุดมุ่งหมายอันสูงสุดในจักรวาล

Rokeach (1979) มีความเห็นว่า ค่านิยมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 พวก คือ ค่านิยมที่เน้นจุดหมายปลายทางของชีวิตหรือสิ่งที่พึงปรารถนาในชีวิตของบุคคล เช่น ความสำเร็จในชีวิต ความสงบสุขของตน ความสุขในครอบครัว ฯลฯ อีกประเภทหนึ่งคือ ค่านิยมที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่พึงปรารถนา เช่น ความโอบอ้อมอารี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความกล้าและอื่น ๆ และแต่ละประเภทอาจแบ่งได้เป็นค่านิยมส่วนบุคคลและส่วนสังคม

ยนต์ ชุ่มจิต (2546: 249 – 250) ได้จำแนกค่านิยมออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมทางวัตถุ (material Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค นอกจากนี้ยังมีสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องเสริมหรืออำนวยความสะดวกสบายให้กับชีวิตอีกมากมาย บางสิ่งก็จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น ยานพาหนะและโทรศัพท์ เป็นต้น
2. ค่านิยมทางสังคม (social Values) เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความรักความเข้าใจและความต้องการทางสังคมของบุคคล ผู้ที่มีค่านิยมด้านนี้มักจะให้ความสนใจในการปะทะสังสรรค์กับบุคคลต่าง ๆ อยู่เป็นนิจ
3. ค่านิยมทางความจริง (truth Values) เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญยิ่งต่อผู้ที่ชอบศึกษาค้นคว้าวิจัยความรู้ใหม่ ๆ ที่เห็นได้เด่นชัด
4. ค่านิยมทางจริยธรรม (ethics Values) จะเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบชั่วดีกระทำ

สิ่งที่ควรทำและงดเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้น ซึ่งผู้ที่มีค่านิยมในด้านนี้ จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์

5. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (aesthetic Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความซาบซึ้งในความสวยงาม ความไพเราะ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ชื่นชอบในงานศิลปะ ดนตรี งานหัตถศิลป์ ชื่นชมความงามของธรรมชาติ

6. ค่านิยมทางศาสนา (religious Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับความปวารณา ความสมบูรณ์ของชีวิต รวมทั้งความศรัทธาและการบูชาในทางศาสนาด้วย บุคคลที่มีความศรัทธาเลื่อมใสต่างกันจึงเคารพนับถือศาสนาตามบรรพบุรุษ เป็นต้น

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปประเภทของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมมีหลายประเภท ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การแบ่งประเภทของค่านิยมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ค่านิยมทางวัตถุ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ค่านิยมทางจริยธรรม และค่านิยมทางด้านความจริง นอกจากนี้ยังแบ่งออกเป็นค่านิยมที่มีจุดหมายปลายทางของชีวิตและค่านิยมที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่พึงปรารถนาของมนุษย์

3. การเกิดค่านิยม

ยนต์ ชุ่มจิตต์ (2534: 171 – 172) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดค่านิยม ดังนี้

1. ความคิด และประสบการณ์ คนที่มีประสบการณ์มากย่อมได้รู้ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ มาก ทำให้เกิดความคิดถึงข้อดีข้อเสียของสิ่งที่ตนปฏิบัติ และพิจารณาแล้วว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เห็นว่าเหมาะสมและรับเอาค่านิยมของตน

2. การอบรมสั่งสอน การอบรมสั่งสอนที่ถูกวิธีจะช่วยให้ผู้ที่ได้รับเกิดสำนึกอันถูกต้อง เป็นค่านิยมที่ยึดไว้เป็นแนวปฏิบัติเฉพาะตน แต่การอบรมสั่งสอนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

3. การชักชวนจากผู้อื่น บุคคลที่ใกล้ชิดเป็นที่เคารพนับถือจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทำให้บุคคลเกิดค่านิยมใหม่ได้

4. การศึกษาเล่าเรียน ทำให้บุคคลได้รับความรู้ ความคิดและประสบการณ์ รู้จักวิธีการวินิจฉัยว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร เป็นเหตุให้เกิดค่านิยมและมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมใหม่ ๆ

5. การเห็นตามกัน คนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะจะมีความเห็น ความรู้สึกนึกคิดคล้ายกัน

เช่น กลุ่มวัยรุ่นมักจะทำอะไรเหมือน ๆ กันที่คล้ายคลึงกันในสังคม

6. การใช้กฎบังคับ การใช้กฎบังคับเป็นวิธีที่ต้องการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาบางอย่างในเวลาจำกัด การใช้กฎบังคับนี้หากผู้ที่มีหน้าที่ในการรักษากฎระเบียบได้กระทำหน้าที่ของตนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องแล้ว คนที่เคยรู้สึกลำบากใจในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง เมื่อทำไปนาน ๆ จนเกิดความเคยชินแล้ว ก็จะกลายเป็นนิสัยไปเอง

7. ความนิยมตามยุคตามสมัย ความนิยมตามยุคตามสมัยเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกระดับ ความนิยมตามยุคตามสมัยทำให้เกิดค่านิยมขึ้นได้ แต่มีช่วงระยะเวลาไม่นานนัก เช่น การแต่งกาย เมื่อเวลาเปลี่ยนไป ทำให้เกิดค่านิยมการแต่งกายเปลี่ยนไปด้วย เป็นต้น

ทิสนา แชมมณี (2542: 74) กล่าวว่า การเกิดค่านิยมอาจมาจากการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน โดยตัวแบบอาจเป็นบุคคลจริง ๆ เป็นสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูนหรือหนังสือนวนิยาย

ราทส์ ฮาร์มิน และไซมอน (อ้างถึงในวลัย พานิช, 2549: 158) ได้เสนอเกณฑ์การที่บุคคลจะมีค่านิยมจะต้องมีพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นกระบวนการ ดังนี้

มีการเลือก	1. เลือกค่านิยมอย่างเสรีไม่มีผู้ใดบังคับ
	2. เลือกจากหลาย ๆ ตัวเลือก
	3. ตัดสินใจเลือกหลังจากพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลกระทบต่าง ๆ จากค่านิยมหลาย ๆ ตัวเลือก
ผลที่ได้	4. มีความสุขหรือความพอใจที่ได้ตัดสินใจเลือก
	5. เต็มใจและยึดมั่นในสิ่งที่เลือกได้แล้ว แสดงให้เห็นปรากฏต่อหน้าคนอื่น
การปฏิบัติ	6. ปฏิบัติในสิ่งที่ตนได้ตัดสินใจเลือก
	7. ปฏิบัติสิ่งที่ได้เลือกอย่างสม่ำเสมอจนเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนเอง

สรุปได้ว่า บุคคลและสังคมอาจเกิดค่านิยมขึ้นได้ ต้องอาศัยประสบการณ์หรือการได้พบเห็นตัวแบบในสังคม การได้รับการอบรมสั่งสอน และการชักชวนจากเพื่อน หรือคนใกล้ชิด

ตลอดจนการเกิดค่านิยมจากการปลูกฝังอุดมการณ์ ที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา หรือความนิยมชมชอบคล้ายตามกันจากแบบอย่างที่เราภาวตามยุคสมัย หรือการถูกบังคับด้วยกฎเกณฑ์ จนเกิดการยอมรับด้วยความเคยชิน เพราะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ซึ่งทำให้เกิดค่านิยมในตัวเอง และอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมของสังคมต่อไปอีกด้วย

4. การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาค่านิยม

เมธี ปิลันธนานนท์ (2526: 44 -45) ได้กล่าวถึงแนวทางในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมในเรื่องการสร้างหรือให้เป็นแบบอย่าง มีข้อสรุปว่า วิธีการสร้างหรือให้เป็นแบบอย่าง (Modeling) เป็นวิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมในลักษณะที่สร้างหรือกำหนดแบบอย่างที่ดีดูใจ ให้เยาวชนหรือบุคคลเกิดค่านิยมตามแบบอย่างนั้น ๆ โดยยึดถือว่าเยาวชนหรือบุคคลดังกล่าวที่มาติดต่อกว่เกี่ยวข้องกับทน จะต้องมืพฤติกรรมและทัศนคติที่ตนเห็นว่ามีคุณค่าและเป็นไปตามแบบอย่าง สิ่งสำคัญสำหรับวิธีการแบบนี้อยู่ที่ว่าตัวแบบอย่างที่จะให้ยึดถือหรือเป็นแบบอย่างได้นั้น มีความจำเป็นมากที่จะต้องสร้างและกำหนดให้เหมาะสม ทั้งนี้เพราะเยาวชนและบุคคลจะได้พบหรือสัมผัสกับแบบอย่างต่าง ๆ ในสังคมแต่ละวัน ๆ นั้นมากมาย จริง ๆ การปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมจึงจำเป็นต้องมีวิธีการที่จะให้คนเหล่านั้นรู้จักแยกแยะเลือกหาว่าควรจะทำอย่างไรให้เป็นแบบอย่างและอย่างไรไม่ควร ยิ่งกว่านั้นยังต้องเรียนรู้และปฏิบัติตนให้แตกต่างไปจากตัวอย่างได้อย่างไรด้วย

เกียรติศักดิ์ อิชยานนท์ (2527: 71-73) ได้เสนอแนะแนวทางในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมไว้ดังนี้

1. การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ทำหน้าที่ปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม
2. การจัดสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เป็น "คน" ให้เอื้อต่อการพัฒนาค่านิยม
3. การให้ความรู้เรื่องค่านิยมที่จะปลูกฝังและแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง
4. การสร้างความสำนึกที่จะปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยการทำให้เกิดความสำนึกในความบกพร่องที่มีอยู่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ไปสู่ค่านิยมที่พึงประสงค์
5. การศึกษาและปฏิบัติตามค่านิยมที่จะปลูกฝัง โดยให้ผู้รับการปลูกฝังได้รับการฝึกฝนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่จะปลูกฝังและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

บรรพเท กิติศักดิ์ (2528 : 106 -109) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แบบแผนการเลี้ยงดูและการอบรมของครอบครัว ครอบครัวมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมของเด็ก บุคลิกภาพ และค่านิยมที่บุคคลยึดถือย่อมเนื่องมาจากอิทธิพลของการอบรมจากครอบครัว ค่านิยมที่เด็กได้จากครอบครัวจะน้อยลง เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีตัวแทนของการให้การศึกษาและการอบรม เช่น โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมที่เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ทำให้ค่านิยมที่เด็กยึดถืออยู่มีการเปลี่ยนแปลง โดยรับค่านิยมใหม่หรือไม่ก็เลิกยึดถือค่านิยมเดิม

2. การศึกษาจากสถาบันการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังและการเปลี่ยนแปลงค่านิยมแก่นักเรียน บางทีอาจมีบทบาทมากกว่าครอบครัวเสียอีกเพราะสภาพการเรียนในโรงเรียน นักเรียนจะอยู่ในโรงเรียนเป็นเวลานานและสถาบันการศึกษาส่วนมากจะปลูกฝังค่านิยมใหม่ให้แก่พวกเขา ในขณะเดียวกันก็จะย้ำค่านิยมบางอย่างที่เด็กได้รับมาจากบ้าน

3. สถาบันทางศาสนา วัด ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมทางจริยธรรม ปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ทำหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนลดลง จะทำหน้าที่พิธีกรรมทางศาสนา ทำให้นักเรียนไม่สามารถเข้าถึงปรัชญาของพุทธศาสนาที่แท้จริง นักเรียนจะเรียนรู้ศาสนาจากวิชาศีลธรรมในโรงเรียนโดยการท่องจำ นำไปตอบเวลาสอบเท่านั้น อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ก็ยังทำหน้าที่ในการอบรมค่านิยมให้แก่สังคม

4. สื่อมวลชน ซึ่งมีอิทธิพลทั้งในทางที่ดีและไม่ดี เด็กจะได้รับค่านิยมจากสื่อมวลชนทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว เช่น ละครโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ หรือนวนิยายที่แสดงถึงความหุนหาวฟุ่มเฟือย เด็กอาจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลเหล่านี้ซึ่งเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งโดยไม่รู้ตัว

5. การคมนาคมติดต่อกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทำให้ความคิดของบุคคลได้รับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยเกิดการเคลื่อนย้าย ทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ได้ง่ายขึ้น

6. กลุ่มเพื่อน ค่านิยมของกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อเด็กในเรื่องแบบแผนของพฤติกรรม ซึ่งจะขัดกับบรรทัดฐานของสังคมส่วนรวม เพราะการติดต่อระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อนมีความใกล้ชิดกันเป็นเวลานานจนยึดถือแบบแผนของพฤติกรรมเพื่อนมาเป็นแบบอย่าง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2531: 7-10) ได้เสนอแนะอีกวิธีการหนึ่งที่จะใช้พัฒนาค่านิยม ดังนี้

1. สร้างสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กให้สามารถดูดซึมค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังโดยผู้ใหญ่ไม่ต้องเสียเวลาพร่ำสอนจนเกินไป

2. ให้อยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี และผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กเป็นเช่นนั้นด้วย

3. เสนอปัญหาให้เด็กคิดหรือเกิดความคิด เพื่อให้เด็กเห็นปัญหาของคนอื่น หรือสังคมที่คนเป็นส่วนมาก เด็กก็นำมาเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตนเอง และจะเกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างขึ้นอย่างแบบค่อยเป็นไป เป็นการศึกษาวិเคราะห์จนเกิดการสำนึกมากขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมของตนเองโดยไม่รู้ตัว

4. แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงามและชี้引导孩子เข้าใจ การชักนำให้เด็กศึกษาและเข้าใจวัฒนธรรม จะช่วยขัดเกลาความคิดของเด็กให้ประณีตและพัฒนาค่านิยมได้

5. จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่าง ซึ่งสามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ช่วยสร้างค่านิยมให้เด็กรักความจริง มีเหตุผล ศิลปศึกษาช่วยขัดเกลาจิตใจให้ละเอียดอ่อน พัฒนาสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในตนเอง

6. สร้างและปฏิบัติตามระเบียบวินัย วินัยนี้ หมายถึง ค่านิยมที่เด็กและผู้ใหญ่นับถือร่วมกัน

7. สนทนาวิสาสะในชีวิตประจำวัน

8. ให้โอกาสแก่เด็กในการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อน เพื่อศึกษาหาความรู้ในรูปของชมรมต่าง ๆ

9. สร้างคำขวัญหรือภาชิตที่คนส่วนใหญ่จะยอมรับนับถือร่วมกันได้

10. แนะนำหรือให้คำแนะนำปรึกษาเฉพาะตัวเป็นรายบุคคล

สุชา จันท์เอม (2541 : 113 -114) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และจิตใจ จะมีความคิดอ่านต้องการเลียนแบบจากพ่อ แม่ บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเพื่อให้ตนเป็นที่ยอมรับของสังคม

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงค่านิยมมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย กล่าวคือ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน เป็นต้น ซึ่งมีผลต่อการเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติในค่านิยมนั้น

5. ค่านิยมทางพระพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2527: 166-206) ได้เสนอ ค่านิยมทางพุทธศาสนา 9 ประการ ได้แก่ การให้ทาน ความเมตตา กรุณา ความสันโดษ ความไม่ประมาท การฟังตน การใช้ปัญญา การฝึกตน การเห็นคุณค่าชีวิต และความเป็นอิสระไม่ยึดติด

5.1. การให้ทาน

5.1.1. ความหมายของการให้ทาน

ทาน แปลว่า การให้, สิ่งที่ให้, ให้อะไรที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา, สละให้ปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>) ซึ่งเป็นค่านิยมที่ชาวพุทธนิยมและส่งเสริมในสังคมไทย นอกจากนี้ ทาน หมายถึง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือทรัพย์สินของ ตลอดถึงให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2548: 25)

5.1.2. จุดประสงค์ของการให้ทาน

การให้ทานมีจุดประสงค์ 4 ประการ คือ (พระราชวิสุทธิกวี[พิจิตร จิตตวณฺโณ], 2535: 22-23)

1. ให้เพื่อบูชา คือ บูชาผู้มีคุณงามความดี ให้ตอบแทนแก่ผู้ที่มีคุณแก่เราหรือผู้ที่มีคุณธรรมสูงกว่าเรา และให้เป็นสาธุกรรมกุศล
2. ให้เพื่ออนุเคราะห์ คือ ให้เพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้แก่ ญาติมิตร
3. ให้เพื่อสงเคราะห์ เช่น ให้แก่ผู้ประสบภัยพิบัติ คนยากจน สัตว์
4. ให้เพื่อสร้างทานบารมี คือ ให้เพื่อสร้างบุญกุศล สละความตระหนี่ภายในจิตใจของตน

5.1.3. ประเภทของการให้ทาน

การให้ทานในทางพระพุทธศาสนาแบ่งตามลักษณะสิ่งของที่ให้เป็นทาน ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>)

1. อามิสทาน คือ การให้สิ่งของ
2. ธรรมทาน คือ การให้ธรรม การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

ในทางทั้ง 2 อย่างนั้น ธรรมทานถือว่าเป็นเลิศกว่าวัตถุทาน เพราะอาจทำให้ผู้ฟังเกิดแสงสว่างขึ้นในใจ แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงจากคนเกียจคร้านกลายเป็นคนขยัน จากคนชั่วกลายเป็นคนดี หรือจากคนดีอยู่แล้วให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าการให้ธรรมย่อมชนะการให้ทั้งปวง (สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ) และการทำบุญทำทานในความหมายที่คนไทยส่วนใหญ่เข้าใจจะเป็นว่าการทำบุญกับพระเท่านั้นเรียกว่า บุญ ส่วนที่ทำกับฆราวาส

ทั่วไปและคนยากจนลงมาถึงสัตว์เรียกว่าทาน แต่ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว การทำบุญไม่ว่าจะทำแก่ใคร ก็เรียกว่า ทานทั้งหมด จัดอยู่ในประเภททานมัย (บุญที่เกิดจากการให้ทาน) ซึ่งมีอานิสงส์ไปในทางที่คนรักมีมิตรบริวารมาก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก(ของผู้รับ) (ททมาโน ปิโย โหติ) หรือผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้ (ทท มิตฺตานิ คนฺถติ) ตลอดถึงรำรวยทั้งในชาตินี้และชาติหน้า (พินฺน ดอกบัว, 2542: 248) ส่วนทานอีกหมวดหนึ่ง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>) ดังนี้

1. สังฆทาน ให้แก่สงฆ์ หรือให้เพื่อส่วนรวม
2. ปาฏิบุคคลิกทาน ให้เจาะจงแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ยังทานอีกอย่างหนึ่งคือ อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ดีกับเราไม่จองเวรหรือพยาบาทกัน (<http://www.dhammathai.org/treatment/poem/poem15.php>)

5.1.4. องค์ประกอบของทาน

การให้ทานที่ถือว่าเป็นความดีและได้บุญมากนั้นประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ (<http://www.dhammathai.org/treatment/poem/poem15.php>)

1. วัตถุบริสุทธิ คือ เป็นของที่ได้มาโดยสุจริต ไม่ได้ไปยกยอกมา โกงมา หรือได้มาด้วยวิธีแยบยล
2. เจตนาบริสุทธิ คือ มีเจตนาดี ผ่องใสเบิกบาน ไม่รู้สึกเสียดาย สิ่งที่ให้ตั้งแต่ก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้
3. บุคคลบริสุทธิ คือ ให้กับผู้รับที่มีศีลธรรม ตัวผู้ให้เองก็ต้องมีศีลที่บริสุทธิ

5.1.5 การให้ทานที่ไม่ดี

นอกจากหลักการให้ทานของสัตบุรุษข้างต้นแล้ว เราควรพิจารณาการให้ทานที่ถือว่าไม่ดี และยังเป็นบาปกรรมถึงเราทางอ้อม (<http://www.dhammathai.org/treatment/poem/poem15.php>) ได้แก่

1. ให้สุรา ยาเสพติด (ถ้าเขาเมาแล้วขับรถชนตายเราก็มีส่วนบาปด้วย)
2. ให้อาวุธ (ถ้าอาวุธนั้นถูกเอาไปใช้ประหารชีวิต บาปก็มาถึงเราด้วย)
3. ให้มหรสพ คือ การบันเทิงทุกรูปแบบ

4. ให้สัตว์เพศตรงข้ามเพื่อผสมพันธุ์ อันนี้รวมถึงการจัดหาสาว ๆ ไปบำเรอผู้มีอำนาจ หรือผู้น้อยด้วยเป็นต้น

5. ให้ภาพลามก หรือสิ่งพิมพ์ลามก เพราะทำให้เกิดความกำหนัด เกิดกามกำเริบ (เมื่อดู แล้วเกิดไปจุดคร่ำข่มขืนใครบาปก็ตกทอดมาถึงเรา) (<http://www.dhammathai.org/treatment/poem/poem15.php>)

สรุปได้ว่า การให้ทาน เป็นค่านิยมทางพุทธศาสนาที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย และพัฒนาเยาวชนให้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมด้วย เนื่องจากการให้ทานมีอานิสงส์มากมายหากเรานำไปปฏิบัติ ทั้งนำความสุขมาให้แก่ตนเองและผู้อื่นแล้ว ยังเป็นการกำจัดความตระหนี่ด้วย

5.2 ความเมตตาการุณา

5.2.1 ความหมายของเมตตาการุณา

เมตตาการุณา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาและสงสาร ความอยากช่วยเหลือ ปลดเปลื้องทุกข์ (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>) คำว่า เมตตา คือ ความรัก ได้แก่ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข ส่วนกรุณา คือ ความสงสาร ได้แก่ อยากช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง (พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ.ปยุตฺโต], 2548: 24)

5.2.2 ประเภทของความเมตตาการุณา

ความเมตตาการุณาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรักที่ต้องการให้แก่ตนเองหรือรักเทียม และความรักที่ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขหรือรักแท้ มีรายละเอียด ดังนี้ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2538: 5-12)

1. ความรักที่ต้องการให้แก่ตนเอง คือ ความรักระหว่างเพศมีจุดเด่นอยู่ที่ความชื่นชมจิตใจ หรือความต้องการในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสสกายจากคนที่ตนรัก เป็นความรักของปุถุชนที่อยากเอาบุคคลอื่นมาบำเรอความสุขของตน เป็นความรักที่มีจุดบกพร่องและจะเกิดผลเสียตามมา คือ ความหึงหวง หวงแหน จึงอาจทำให้เกิดการแย่งชิงทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่น หรือการกระทำที่มุ่งกอบโกยเพื่อตนเองและเพื่อคนที่ตนรัก โดยไม่เห็นแก่ผู้อื่น จึงอาจทำให้เกิดการเบียดเบียนกัน

2. ความรักที่ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข เป็นความหมายที่สำคัญของคำว่า ความรัก และความรักประเภทนี้มีชื่อพิเศษเรียกว่า “เมตตา” รวมทั้ง “ไมตรี” มีความยั่งยืนมั่นคง ถ้าหากคนที่เรารักมีความทุกข์ ความเมตตานั้นก็เปลี่ยนเป็นความกรุณา คิดหาทางช่วยเหลือเขาให้พ้นทุกข์

จะเห็นได้ว่า ความรักเทียมมีลักษณะจำเพาะเจาะจง โดยมีบุคคลที่ขอบใจถูกใจเป็นเป้าหมาย เป็นความยึดติดผูกพันเฉพาะตัวเป็นสาเหตุให้เกิดความหึงหวง มีการยึดมั่นถือมั่นเป็นความรักที่ต้องการครอบครองถือเอาเป็นเจ้าของ ความรักประเภทนี้เป็นความรักที่เจือด้วยราคะ/เสน่หา จัดเป็นรักเทียม ซึ่งเป็นความรักที่จะต้องพัฒนาไปสู่ความรักประเภทที่ 2 คือ ความรักแท้ อันได้แก่ ความเมตตา หมายถึง ความเอื้ออาทรปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขนั่นเอง จะพบได้ง่าย ๆ คือ ความรักของพ่อแม่ เพราะเป็นความรักที่ปรารถนาดี อยากให้ลูกเป็นสุข

5.2.3 หลักธรรมที่แสดงความเมตตากรุณา

ความเมตตากรุณาเป็นคุณธรรมพื้นฐานในจิตใจ เมื่อต้องการแสดงออกภายนอกต้องปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ซึ่งพระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต] (2548: 25) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมนามาคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อุตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมนัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

จากหลักธรรมดังกล่าว อาจสรุปสั้น ๆ ได้ว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง การช่วยด้วยทุน ด้วยของหรือความรู้, ช่วยด้วยถ้อยคำ, ช่วยด้วยกำลังงาน และช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา ดังนั้น จะเห็นว่า หลักธรรมสามข้อแรกมากับเมตตากรุณา และมุทิตาด้วย ส่วนข้อ

สุดท้ายก็มาคู่กับอุเบกขา มีอุเบกขาเป็นหลัก หมายความว่า ในการบำเพ็ญความดีนั้นต้องทำให้ได้ทั้งภายในและภายนอก มีภายในเป็นฐานให้ภายนอกด้วย หากว่าไม่มีฐานอยู่ภายใน ไม่มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา การช่วยเหลือที่เรียกว่าสังคหวัตถุ 4 นั้นอาจจะทำได้โดยเจตนาไม่สุจริตก็ได้ เพราะฉะนั้นต้องให้กลมกลืนกันทั้งภายในและภายนอก (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 184 -185) นอกจากนี้ ความเมตตากรุณายังเป็นธรรมะที่ตรงข้ามกับความพยาบาท เบียดเบียน หรืออหิงสา (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 182) และความโกรธก็ยังเป็นศัตรูที่คอยขัดขวางไม่ให้เมตตาเกิดขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า ความเมตตากรุณา เป็นค่านิยมที่ควรส่งเสริมและพัฒนาแก่เยาวชน เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบสุข โดยไม่มีการแก่งแย่งชิงดี อิจฉาริษยา และผูกพยาบาท แต่ในทางตรงข้ามสมาชิกในสังคมต้องมีความปรารถนาดี ต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งอยากช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ดังนั้น ความเมตตากรุณา จึงเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ที่เยาวชนพึงปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

5.3 ความสันโดษ

5.3.1 ความหมายของสันโดษ

สันโดษมาจากภาษาบาลีว่า “สันโตสะ สันตุฏฐิ” แปลว่า ความยินดี หรือพอใจ ด้วยของของตน ความยินดีด้วยของที่มีอยู่ ความยินดีโดยสม่ำเสมอ (สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช [เจริญ สุวฑฺฒโน], 2520: 23 -24)

5.3.2 ลักษณะของสันโดษ

สันโดษแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (วคิน อินทสระ, 2546 : 24-25)

1. ยถาลภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ได้ ยินดีตามที่พึงได้ คือ ตนได้สิ่งใดมาหรือเพียรหาสิ่งใดมาได้เมื่อเป็นสิ่งที่ตนพึงได้ ไม่ว่าจะหยาบหรือประณีตแค่ไหนก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายเพราะสิ่งที่ตนไม่ได้มา ไม่ปรารถนาสิ่งที่ไม่พึงได้ หรือเกินไปกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้องชอบธรรม ไม่เพ่งเล็งปรารถนาของสิ่งที่ไม่พึงได้ จนเกิดความรู้สึกอิจฉาริษยา
2. ยถาลภสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกาย สุขภาพและวิสัยแห่ง

การใช้สอยของตน ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลังตนมี หรือหากได้สิ่งใดมาอันไม่ถูกกับกำลังร่างกาย หรือสุขภาพ ก็ไม่ควรห่วงแหนเก็บรักษาไว้ให้เสียประโยชน์ ควรสละให้ผู้อื่นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ก็นับเป็นการดีทำให้ความตระหนี่ที่มีในตนลดลง มีความสันโดษเพิ่มขึ้น การรู้จักเป็นผู้ให้ย่อม นำความสุขและอิ้มเอิบใจมาสู่ตน

3. ยถาสารูปสันโดษ คือยินดีตามสมควร ยินดีตามที่เหมาะสมกับตนอันสมควรแก่ภาวะฐานะ แนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน

ส่วนความไม่สันโดษ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ไม่สันโดษในกุศลกรรม ซึ่งเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติ และเห็นคุณประจักษ์กับพระองค์เอง คือ ธรรม 2 อย่างที่ดำเนิน อริยมรรคจนบรรลุจุดหมายสูงสุด เรียกว่า อุပ္ปัญญาธรรม 2 ประกอบด้วย (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>)

1. อสนตุภูมิจิตา กุสเลสุ ธมฺเมสุ (ความไม่สันโดษในกุศลธรรม, ความไม่รู้ลืมไม่รู้พอในการสร้างคุณดีและสิ่งที่ดี)

2. อปฺปฏิวาณิตา ปธานสุมี (ความไม่ระย่อในการพากเพียร, การเพียรพยายามก้าวหน้าเรื่อยไปไม่ยอมถอยหลัง)

5.3.3 การปฏิบัติธรรมตามหลักสันโดษ

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช [เจริญ สุวฑฺฒโน], (2520: 30 -35) ได้ อธิบายแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า สันโดษ มี 4 ประการ คือ

1. สันโดษในความคิด คือ ระวังความคิดที่ฟุ้งซ่าน อยากได้สิ่งนั้นสิ่งนั้นจนเกินไปหรืออยากได้ในทางที่ผิด เปลี่ยนเป็นพอใจในการใช้ความคิดในทางที่ถูก

2. สันโดษในการแสวงหา คือ ยินดีแสวงหาแต่สิ่งที่ดีควรจะได้ในทางที่ชอบธรรมไม่ทุจริต

3. สันโดษในการรับ คือ รับแต่ที่ควรรับและรับพอประมาณ ผู้รับพึงพิจารณาว่าเขาให้มาทำไม เพื่ออะไร และเมื่อรับแล้วก็ควรรับแต่พอประมาณ ถ้ารู้สึกว่าเป็นการให้ด้วยเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ก็ไม่ควรรับ เพราะถ้ารับแล้วเราอาจต้องตอบแทนโดนการกระทำที่ทุจริตก็จะเกิดผลเสียต่อตนเองและสังคมได้

4. สันโดษในการบริโภค คือ ยินดีบริโภคใช้สอยสิ่งที่ได้มาด้วยการพิจารณาให้รู้ถึงประโยชน์และโทษ รู้จักขอบเขตแห่งปริมาณที่จะบริโภคได้ ขอบเขตแห่งรายได้ ขอบเขตแห่งภาวะฐานะของตน

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถ้าผู้ใดมีความสันโดษในความคิด ใช้ความคิดในทางที่ถูกแล้วย่อมสนับสนุนให้บุคคลนั้นแสวงหา รับ และบริโภคสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่ถูกด้วย คือ ไม่หลงติดอำนาจแห่งตัณหา ใช้จ่ายเลี้ยงชีวิตตามสมควร หรือสมชีวิตา

สรุปได้ว่า ความสันโดษ เป็นการสร้างสุขให้แก่ชีวิตการรับและการได้มา หากไม่มีสติก็อาจลุ่มหลงไปตามอำนาจของโลภะอย่างไม่มีขอบเขต “ความรู้จักพอก่อสุขทุกสถาน” จึงเป็นคำเตือนสติให้ตนรู้จักความสุขที่แท้จริง ดังคำพูดที่ว่า คนที่รวยที่สุด คือ คนรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี และ คนที่จนที่สุด คือ คนที่ไม่รู้จักพอ แม้จะยกภูเขาที่เป็นทองทิ้งลูกให้ เขายังปรารถนาภูเขาทองลูกอื่นต่อไปอีก เพราะไฟไม่อ้อมด้วยเชื้อ มหาสมุทรไม่อ้อมด้วยน้ำ คนโลภย่อมไม่อ้อมด้วยอามิสฉันใด คนไม่ถือสันโดษย่อมเป็นเช่นนั้น และคนจนย่อมจนเพราะไม่พอกมากกว่าจนเพราะไม่มี ดังนั้น การมีชีวิตอยู่จึงควรอยู่อย่างมีความสุขโดยการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ การขยันหมั่นเพียรหาเลี้ยงชีพด้วยความอาชีพที่สุจริตไม่เป็นภัยต่อตนเองหรือสังคม เมื่อหาทรัพย์มาได้ต้องรู้จักเก็บออม ใช้จ่ายตามควรไม่ก่อให้เกิดหนี้และถือสันโดษพอใจตามมี ตามได้ ตามกำลังและความจำเป็นของตน

5.4 ความไม่ประมาท

5.4.1 ความหมายของความไม่ประมาท

พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต] (ม.ป.ป. : 30-31) ได้อธิบายของความไม่ประมาท คือ การอยู่ด้วยสติปัญญา หมายความว่า ไม่ต้องให้ทุกข์บีบคั้น ไม่ต้องรอให้ภัยมาคุกคาม แล้วจึงลุกขึ้นมาดิ้นรนชวนขวาย แต่เอาสติมาบอกและเอาปัญญามาจัดการ สติมีหน้าที่คอยนึก คออระลึก ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา สติเป็นตัวตื่น ดังบาลีว่า สติ โลกสุมิ ชาคโร แปลว่า สติเป็นธรรมเครื่องตื่นในโลก

5.4.2 ลักษณะของความไม่ประมาท

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เทศนาธรรมเกี่ยวกับหัวใจพุทธศาสนาว่า อปฺปมาเทน สัมปาเทถ แปลว่า ท่านทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ความไม่ประมาทนั้นมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ไม่อาฆาตต่อผู้ใดถึงเขาจะเบียดเบียนเราอย่างไรก็ตามหรือว่าเราจะไม่แก้แค้นใครเขา

โทษใคร เป็นผู้ที่มีสติ

2. มีสติทุกเมื่อไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน หรือทำอะไรต่างๆ นี้แหละได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท
3. มีสมาธิอยู่ในภายใน คือ เมื่ออารมณ์อะไรเกิดก็กำหนด เมื่อมีอารมณ์อันหนึ่งอันใดหายไปที่กำหนด เป็นผู้ไม่ประมาท
4. บรรเทาความอยาก คือ โลภะ ตัณโณะ นี้คือ ความอยากไม่สิ้นสุด ดังพุทธภาษิตที่ว่า “นัตถิ ตณฺหาสมานนฺที” แม่น้ำเสมอด้วยตณฺหาไม่มีแม่น้ำยังมีแห่ง แต่โลภะในจิตใจคน เกือบจะไม่เหือดแห้งเลย ถ้าได้ปฏิบัติธรรมแล้วโลภะจะลดลงและจะหมดไป

พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต] (2542: 70) ได้สรุปลักษณะสำคัญของความไม่ประมาท ดังนี้

1. เห็นคุณค่าและความสำคัญของกาลเวลาที่ผ่านไปทุก ๆ ขณะ ไม่ปล่อยเวลาและโอกาสให้ผ่านไปเสียเปล่า ใช้เวลาอย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า
2. ไม่หลงระเริง ไม่มัวเมา ระวังระวังควบคุมตนเองอยู่เสมอ ที่จะไม่ให้เผลอพลาดไปในทางที่ผิด ไม่ปล่อยตัวให้ถล่นไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือที่จะทำกรรมชั่ว
3. เร่งสร้างสรรคความดีงามและประโยชน์สุข กระตือรือร้นขวนขวายในกิจการหน้าที่ ไม่ละเลย แต่ขะมักเขม้นในการพัฒนาจิตปัญญา และการทำอย่างรอบคอบ เรียกว่า ความไม่ประมาทในกุศลธรรมทั้งหลาย

5.4.3 สิ่งที่ไม่ควรประมาท

พระปริยัติสารเมธี (2544: 19-20) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ควรประมาท 3 ประการ คือ

1. ไม่ประมาทในวัย หมายถึง ไม่หลงคิดว่าตัวเองยังหนุ่มสาว อยู่ในวัยที่จะแสวงหาความสุขสนุกสนานเรื่อยไป
2. ไม่ประมาทในชีวิต หมายถึง การใช้ชีวิตในทางที่ผิด ไม่สร้างคุณงามความดี มักคิดว่าความดีนั้นทำเมื่อไหร่ก็ได้ ขอให้ชีวิตเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินจนลืมไปว่าชีวิตของคนเรานั้นสั้นนัก ไม่รีบสร้างอนาคต สร้างที่พึ่งให้ตนเอง
3. ไม่ประมาทในความไม่มีโรค หมายถึง ไม่หลงคิดว่าตนเองยังแข็งแรงอยู่ โรคภัยยังไม่มา เมื่อโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นก็ไม่มีเงินรักษาเพราะใช้จ่ายไปกับความสนุกสนานหมดแล้ว

5.4.4 ธรรมที่พิจารณาแล้วทำให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

บุคคลที่ไม่มัวเมาจนตกเป็นทาสของโลกและชีวิต อย่างที่เรียกว่าหลงโลก เมาชีวิต ก็เพราะว่ามีสติ รู้จักมอง รู้จักพิจารณา รู้จักวางตัววางใจต่อความจริงต่าง ๆ อันมีประจำอยู่ในโลกและชีวิต ดังนี้

1. โลกธรรม 8 (ธรรมดาของโลก, เรื่องของโลก, ความเป็นไปตามคติธรรมดาซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไป) คือ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2548: 49-50)

ขึ้นชม	ชมขึ้น
1. ได้ลาภ	2. เสื่อมลาภ
3. ได้ยศ	4. เสื่อมยศ
5. สรรเสริญ	6. นินทา
7. สุข	8. ทุกข์

โลกธรรม 8 นี้จัดเป็น 2 ฝ่าย คือ ที่ขึ้นชมปรารถนาน่าชอบใจ คนทั่วไปอยากได้ เรียกว่า อภิภูมิมงคล ส่วนที่ชมขึ้น ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ คนทั่วไปเกลียดกลัว เรียกว่า อนิภูมิมงคล แต่จะชอบใจอยากได้หรือไม่ก็ตาม โลกธรรมเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแก่ทุกคนทั้งแก่ปุถุชนผู้ไม่มีการศึกษา และแก่อริยสาวกผู้มีการศึกษา กล่าวคือ

1.1) ปุถุชนผู้ไม่มีการศึกษา ไม่รู้จักฝึกอบรมตน ย่อมไม่เข้าใจไม่รู้เท่าทันตามความเป็นจริง ลุ่มหลงลืมนตน ยินดียินร้าย คราวได้ก็หลงใหลมัวเมา หรือลำพองจนเหลือความเสียดก็หมดกำลัง ปล่อยให้โลกธรรมเข้าครอบงำ

1.2) ส่วนผู้ที่มีการศึกษา เป็นอริยสาวก รู้จักพิจารณารู้เท่าทันตามความเป็นจริงว่า สิ่งเหล่านั้นไม่ว่าอย่างไรก็ตาม ที่เกิดขึ้นแก่ตน ล้วนไม่เที่ยง ไม่คงทน ไม่สมบูรณ์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา จึงไม่หลงใหลมัวเมาไปตามอภิภูมิมงคล มีสติดำรงอยู่ได้ วางตัววางใจพอดี

2. เทวทูต (สื่อแจ้งข่าวของยมเทพ หรือตัวแทนของพญายม) เราควรพิจารณาสภาวะที่ปรากฏอยู่เสมอในหมู่มนุษย์ อันเป็นสัญญาณเตือนใจให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิตที่ไม่ควรลุ่มหลงมัวเมา มี 5 อย่าง คือ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2548 : 50-51)

1) เด็กอ่อน ว่าคนเราทุกคนเกิดมา ก็อย่างนี้ เพียงเท่านั้น

- 2) คนแก่ ว่าทุกคน หากมีชีวิตอยู่ได้นาน ก็ต้องประสบภาวะเช่นนี้
- 3) คนเจ็บ ว่าภาวะเช่นนี้ เราทุกคนอาจประสบได้ด้วยกันทั้งนั้น
- 4) คนต้องโทษ ว่ากรรมชั่วนั้น ไม่ต้องพุดถึงตายไป แม้ในบัดนี้ก็มีผลเดือดร้อน เป็นทุกข์
- 5) คนตาย ว่าภาวะเช่นนี้ เราทุกคนต้องพบ ไม่มีใครพ้นและกำหนดไม่ได้ว่า ที่ไหน เมื่อใด

เมื่อมองเห็นสภาพเช่นนี้เมื่อใด เช่น เมื่อผ่านเข้าไปในสุสาน ทัศนสถานและโรงพยาบาล เป็นต้น ก็ให้มีใจหดหู่หรือหวาดกลัว แต่ให้มีสติ รู้จักใช้ปัญญาพิจารณา จะได้เกิดความสังเวช เร่งชวนชวายเป็นแต่กัลยาณมิตรกรรม คือ การกระทำที่ดีงาม ดำเนินชีวิตด้วยความไม่มัวเมา ไม่ประมาท

3. อภินิหารจเวกขณัม (สิ่งที่ทุกคน ไม่ว่าจะหญิง ไม่ว่าจะชาย ไม่ว่าจะชาวบ้าน ไม่ว่าจะชาววัด ควรหัดพิจารณาเนื่อง ๆ) มี 5 ประการ คือ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2548: 51)

- 1) ชราธัมมตา ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
- 2) พยาธิธัมมตา ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ว่า เรามีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บป่วยไปได้
- 3) มรณธัมมตา ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ว่า เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
- 4) ปิยวินาภาวตา ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ว่า เราจักต้องมีความพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
- 5) กัมมัตสสกา ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใด ดี ก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องเป็นทายาท ของกรรมนั้น

ข้อที่ควรพิจารณาเนื่อง ๆ 5 อย่างนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อละสาเหตุต่างๆ มีความ มัวเมา เป็นต้น ที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายตกอยู่ในความประมาท และประพฤติกุจจริตทางไตรทวาร กล่าวคือ (<http://84000.org/tipitaka/dic>)

ข้อ 1 เป็นเหตุละหรือบรรเทาความเมาในความเป็นหนุ่มสาวหรือความเยาว์วัย

ข้อ 2 เป็นเหตุละหรือบรรเทาความเมาในความไม่มีโรค คือ ความแข็งแรงมี

สุขภาพดี

ข้อ 3 เป็นเหตุละหรือบรรเทาความเมาในชีวิต

ข้อ 4 เป็นเหตุละหรือบรรเทาความยึดติดผูกพันในของรักทั้งหลาย

ข้อ 5 เป็นเหตุละหรือบรรเทาความทุจริตต่างๆ โดยตรง

เมื่อพิจารณาอยู่เสมออย่างนี้ ก็จะช่วยป้องกันความมัวเมา ในความเป็นหนุ่มสาว ในทรัพย์สินสมบัติ และในชีวิต เป็นต้น บรรเทาความลุ่มหลง ความยึดมั่นยึดติด และป้องกันการทำทุจริต ทำให้เร่งชวนชวยทำความดี

4. ไตรลักษณ์ คือ การพิจารณาให้รู้จักจริงของสภาวะธรรมทั้งหลาย

(<http://84000.org/tipitaka/dic>)

1) อนิจจตา คือ ความเป็นของไม่เที่ยง

2) ทุกขตา คือ ความเป็นทุกข์

3) อนัตตตา คือ ความเป็นของไม่ใช่ตน

สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทนั้น ทำให้ชีวิตมีแต่ความสุขในทางพระพุทธศาสนามีพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวกับความไม่ประมาท เช่น อุปปมตฺตาน มียนฺติ แปลว่า ผู้ไม่ประมาท ย่อมไม่ตาย, อุปปมาทฺรตา โหถ แปลว่า ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ยินดีในความไม่ประมาท, อุปปมตฺโต หิ ฉายนฺโต แปลว่า ผู้ไม่ประมาทพึงใจอยู่ ย่อมถึงสุขอันไพบูรณ์ เป็นต้น ดังนั้น การตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาททำให้สามารถรู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

5.5 การพึ่งตน

5.5.1 ความหมายของการพึ่งตน

การพึ่งตน หมายถึง การทำตนให้เป็นที่พึ่งได้เพื่อจะได้ไม่ต้องให้ผู้อื่นมาช่วย ไม่เป็นภาระของผู้อื่น และเมื่อพึ่งตนเองได้พึ่งช่วยเหลือผู้อื่นด้วย (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 192)

5.5.2 ธรรมอันทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตน

ธรรมที่สร้างที่พึ่งแก่ตนนั้นพระพุทธเจ้า เรียกว่า นาถกรณธรรม 10 ได้แก่ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2548: 26 - 27)

1. ศิล ประพฤติดี มีวินัย คือดำเนินชีวิตโดยสุจริตทั้งทางกาย ทางวาจา มีวินัย และประกอบสัมมาชีพ
2. พานหุสัจจะ ได้ศึกษาศดับมาก คือ ศึกษาเล่าเรียนสดับรับฟังมาก เป็นสายวิชาของตน หรือตนศึกษาศิลปวิทยาใด ก็ศึกษาให้เข้าของ มีความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง รู้ชัดเจน และใช้ได้จริง
3. กัลยาณมิตรตา รู้จักคบคนดี คือ มีกัลยาณมิตร รู้จักเลือกเสวนา เข้าหาที่ปรึกษาหรือผู้ที่แนะนำสั่งสอนที่ดี เลือกสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับและถ้อยเยี่ยงอย่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ชีวิตเจริญงอกงาม
4. ไสวจัสสตา เป็นคนที่พูดกันง่าย คือ ไม่ดื้อรั้น กระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผลและข้อเท็จจริง พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตน
5. กิงกรณียสุ ทักขตา ขวนขวายกิจหมู่ คือ ความเอาใจใส่ช่วยเหลือธุระและกิจการของชนร่วมหมู่คณะ ญาติ เพื่อนพ้อง และของชุมชน รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองหาวิธีดำเนินการที่เหมาะสม ทำได้ จัดได้ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี
6. ธัมมกามตา เป็นผู้ใคร่ธรรม คือ รักธรรม ชอบศึกษาค้นคว้า สอบถามหาความรู้หาความจริง รู้จักพูด รู้จักรับฟัง สร้างความรู้สึกละสังขม สบายใจ ชวนให้ผู้อื่นอยากเข้ามาปรึกษาและร่วมสนทนา
7. วิริยารัมภะ มีความเพียรขยัน คือ ขยันหมั่นเพียร พยายามหลีกเลี่ยงความชั่ว ประกอบความดี บากบั่น ก้าวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระหน้าที่
8. สันตุฎฐี มีสันโดษรู้พอดี คือ ยินดี พึงพอใจแต่ในลาภผล ผลงานและผลสำเร็จต่าง ๆ ที่ตนสร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนโดยทางชอบธรรม และไม่มัวเมาเห็นแก่ความสุขทางวัตถุ
9. สติ มีสติคงมั่น คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการทำ คำที่พูดกิจที่ทำแล้ว และที่จะต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ผลีผลาม ไม่เดินเล่อ ไม่เลื่อนลอย ไม่ประมาท ไม่ยอมถดถอยไปในทางที่ผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งโอกาสสำหรับความดีงาม
10. ปัญญา มีสติเหนืออารมณ์ คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่วคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักพิจารณาวินิจฉัยด้วยใจเป็นอิสระ ทำการต่าง ๆ ด้วยความคิดและมีวิจรรณญาณ

นาถกรณธรรมทั้ง 10 ประการนี้ ถ้าย่อยออกมาในเชิงคุณค่าของการปฏิบัติแล้ว คือ

ธรรมที่ทำให้ความประพฤติดี ได้แก่ ศีล โดยมีโสภัสสตาเป็นตัวหนุน ธรรมที่ทำให้ความรู้ดี ได้แก่ พากุสัจจะ โดยมีปัญญาเป็นตัวหนุน ธรรมที่ทำให้มีความสามารถดี ได้แก่ กิงกรณียะสุทักขตา โดยมีสติเป็นตัวหนุน และธรรมที่ทำให้ใจสูงโดยตรง ได้แก่ ธัมมกามตา โดยมีกัลยาณมิตตตา วิริยะ และความสันโดษเป็นตัวหนุน (<http://84000.org/tipitaka/dic>)

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาสอนให้คนพึ่งตนเอง ไม่หวังพึ่งผู้อื่น ดังพุทธศาสนสุภาษิตกล่าวว่า ลพฺภา ปิยา โฉจิตฺเตน ปจฺจฺฉา แปลว่า ตระเตรียมตนให้ดีเสียก่อนแล้ว ต่อไปจะได้สิ่งอันเป็นที่รัก ทั้งนี้เป็นเพราะคนที่ไม่รู้จักพึ่งตนเอง คนอื่นก็ไม่อยากช่วย แต่ถ้าเราพึ่งตนเองได้ก็ไม่ต้องเป็นภาระของผู้อื่น ดังนั้น ถ้าคนส่วนมากในสังคมไม่สามารถพึ่งตนเองได้ สังคมนั้นก็ไม่เจริญก้าวหน้า เหมือนเรือที่มีรูรั่วมีแต่คอยปะรู๊กั้หมดมือหมดเวลา ถ้าทุกคนพึ่งตนเองไม่ได้ก็ไม่มีใครสามารถช่วยซึ่งกันและกันได้ โดยเฉพาะเยาวชนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย

5.6 การใช้ปัญญา

5.6.1 ความหมายของปัญญา

ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้ รู้ทั่ว เข้าใจ รู้ซึ่ง (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2545: 96)

ปัญญา แปลว่า รู้ทั่ว ญา คือ รู้ ป คือทั่วไป อาจแปลได้ว่า รู้ทั่ว รู้มาก รู้ลึก (วศิน อินทสระ, 2544: 113)

ปัญญาหมายถึงความรอบรู้ในสิ่งทั้งหลาย แต่ปัญญาในทางพระพุทธศาสนามีความหมายลึกลงไปอีก คือ การรู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ (พระราชวิสุทธิกวี [พิจิตร จิตฺตฺวณฺโณ] , 2533: 80)

5.6.2 ประเภทของปัญญา

ปัญญาในทางพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ โลกียปัญญา และโลกุตตรปัญญา (พระราชวิสุทธิกวี [พิจิตร จิตฺตฺวณฺโณ], 2533: 81-82)

1. โลกียปัญญา ปัญญาฝ่ายโลกียะ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ ปัญญาทางโลก และปัญญาทางธรรม

1.1) ปัญญาทางโลก คือ ปัญญาที่รู้จักรักษาตัว ปัญญาในการหาเลี้ยงชีพ หรือปัญญาความรู้ที่ศึกษากันในทางโลกเพื่อความก้าวหน้าของโลก

1.2) ปัญญาทางธรรม หมายถึง การรู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ เช่น ปัญญาการรู้การเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้า ปัญญาในการรู้จักให้ทาน รักษาศีล และในการเจริญภาวนา เป็นปัญญาที่รู้จักละชั่ว ประพฤติดีและทำใจของตนให้สะอาด สวรรคทำตนเองและสังคมส่วนรวมให้สงบสุขและมีความเจริญก้าวหน้าได้

2. โลกุตตรปัญญา ปัญญาฝ่ายโลกุตตระ คือ ปัญญาทำลายกิเลสของพระอรหันต์ ตั้งแต่พระโสดาบัน จนถึงขั้นพระอรหันต์ เป็นปัญญาเพื่อความสิ้นทุกข์โดยตรงหรือเพื่อความสิ้นทุกข์ในที่สุด

5.6.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญญา

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญญานั้นอาศัยองค์ประกอบ 2 ประการ ที่เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ 2 หรือบุพภาคของการศึกษา ได้แก่ กัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการ(พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2548: 69)

1. กัลยาณมิตร เป็นองค์ประกอบภายนอกที่ดี หมายถึง รู้จักหาผู้แนะนำ สั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป ที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะ ชักจูง หรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา ชักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เห็นประโยชน์

2. โยนิโสมนสิการ เป็นองค์ประกอบภายในที่ดี หมายถึงการใช้ความคิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเห็น คือ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา สืบสาวหาเหตุผล แยกแยะใน สิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออกให้เห็นตามสถานะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จนเข้าถึงความจริง และแก้ปัญหาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้

อาจกล่าวโดยย่อว่า ข้อหนึ่ง รู้จักฟังพาให้ได้ประโยชน์จากคนและสิ่งที่แวดล้อม ส่วนข้อสอง รู้จักฟังตนเอง และทำตัวให้เป็นที่ฟังของผู้อื่น

5.6.4 ทางแห่งปัญญา

ปัญญาของมนุษย์นั้นพัฒนาได้โดยผ่านสิ่งที่เรียกว่า อายตนะ กล่าวคือ ตาได้รับรูป หู ได้ยินเสียง จมูกได้รับกลิ่น ลิ้นได้รับรส ภายได้สัมผัสกับสิ่งถูกต้องกาย ใจได้รับรู้เรื่องหรือ

อารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจ การรับรู้ทางอายตนะดังกล่าวนี้ยังไม่รวมเรียกว่าปัญญา เพราะเป็นความรู้ที่เป็นธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต การรับรู้เหล่านี้จะเป็นปัญญาได้เมื่อมนุษย์มีการคิด หรือปฏิบัติให้เกิดปัญญา พระพุทธศาสนาจึงนำอายตนะเหล่านี้มาประกอบการปลูกปัญญาต่าง ๆ เป็นทางแห่งปัญญา 3 ทาง คือ สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช [เจริญ สุวฑฺฒโน], 2532 : 142 -145)

1. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง หมายรวมถึงการอ่าน และการรับรู้ทางอายตนะช่วยเสริมความรู้ให้มากขึ้น ซึ่งการเสริมความรู้แต่เดิมอาจต้องอาศัยการรับฟังทางหู
2. จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณาตามเหตุผลที่ถูกต้อง
3. ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฝึกฝนอบรม ลงมือปฏิบัติ

5.6.5 การพัฒนาปัญญา

พระพุทธเจ้าทรงตรัสแสดงหลักการสร้างความเจริญของงานแห่งปัญญาที่เรียกว่า วุฒิธรรม มี 4 ประการ ได้แก่ (พระธรรมปิฎก[ป.อ.ปยุตฺโต], 2548: 70-71)

1. สัมปยุตฺตสังเสวะ เสวนาผู้รู้ คือ รู้จักเลือกแหล่งวิชา คบหาท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณความดี มีภูมิธรรมภูมิปัญญาน่านับถือ
2. สัทธัมมัสสนวณะ ฟังดูคำสอน คือ เอาใจใส่สดับตรับฟังคำบรรยาย คำแนะนำ สั่งสอน แสวงหาความรู้ ทั้งจากบุคคลโดยตรง และจากหนังสือหรือสื่อมวลชน ตั้งใจเล่าเรียน ค้นคว้า หมั่นปรึกษาสอบถาม ให้เข้าถึงความรู้ที่แท้
3. โยนิโสมนสิการ คิดให้แยบคาย คือ รู้ เห็น ได้ อ่าน ได้ ฟังสิ่งใด ก็รู้จักคิดพิจารณาด้วยตนเอง โดยแยกแยะให้เห็นสภาวะและสืบสาวให้เห็นเหตุผลว่านั่นคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมเป็นอย่างนั้น จะเกิดผลอะไรต่อไป มีข้อดี ข้อเสีย คุณโทษอย่างไร เป็นต้น
4. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติให้ถูกหลัก นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนรับฟังและไตร่ตรองเห็นชัดแล้ว ไปใช้หรือปฏิบัติหรือลงมือทำ ให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมาย ให้หลักย่อยสอดคล้องกับหลักใหญ่ ข้อปฏิบัติย่อยสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายใหญ่ ปฏิบัติธรรมอย่างรู้เป้าหมาย เช่น สันดาเพื่อเกื้อหนุนการงาน ไม่ใช่สันโดษกลายเป็นเกียจคร้าน เป็นต้น

5.6.6 ปัญญาที่ต้องการในยุคข้อมูลข่าวสาร

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวว่าหลักธรรมหมวดหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมากในยุคข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ปฏิสัมภีทา 4 (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>) มีรายละเอียด ดังนี้

1. อรรถปฏิสัมพันธ์ คือ ปัญญาแตกฉานในอรรถ ในความหมาย ในความมุ่งหมาย เขาพูดอะไรมาแม้แต่สั้น ๆ ก็เข้าใจและพร้อมที่จะขยายความได้ (รู้ความหมาย)
2. ธรรมปฏิสัมพันธ์ คือ ปัญญาแตกฉานในตัวธรรมหรือตัวหลัก คือ ประเด็นหรือสภาวะ เขาพูดมายืดยาวก็จับสาระได้ โยงเข้าหาหลักได้ (จับประเด็นได้)
3. นิรุติปฏิสัมพันธ์ คือ ปัญญาแตกฉานในภาษาและถ้อยคำ ใช้ถ้อยคำเป็น พูดเป็น พูดให้คนอื่นเข้าใจได้ สื่อสารถ่ายทอดความรู้ความต้องการได้ชัดเจนและได้ผล (สื่อสารถ่ายทอดเป็น)
4. ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ คือ ปัญญาแตกฉานในความคิดทันการ สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่เอามาสังเคราะห์เป็นความรู้ใหม่ ใช้แก้ปัญหาหรือตอบสนองสถานการณ์ได้เหมาะสมทันการ (ใช้ความรู้ได้ถูกเรื่องทันการ)

สรุปได้ว่า การใช้ปัญญาเป็นธรรมที่มุ่งพัฒนาให้พุทธศาสนิกชน ได้บรรลุสู่จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ การใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีความ รู้รอบ แก่ไขสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เป็นคนมีเหตุผล ไม่หลงเชื่อสิ่งต่าง ๆ อย่างมง่าย และใช้ปัญญาในการตัดสินใจปัญหาทั้งของตนเอง และผู้อื่น

5.7 การฝึกตน

5.7.1 ความหมายของการฝึกตน

คำว่า ฝึก แปลว่า การเรียนรู้ การหัด การพัฒนา ดังนั้น การฝึกตน หมายถึง การทำตนให้เจริญอกงามหรือพัฒนาตน ทำให้ชีวิตดีขึ้นทั้งในด้านความประพฤติ จิตใจ และปัญญา และการอยู่ร่วมกันในสังคม (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 196)

5.7.2 หลักธรรมที่นำไปสู่การฝึกตน

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการฝึกตนไว้ในธรรมะที่เรียกว่า ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 และบุญนิमितแห่งมรรค 7 เพื่อเป็นตัวนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

1. ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 (<http://84000.org/tipitaka/dic>) ได้แก่

1.1) ปรโตโฆสะ (ปัจจัยภายนอก) ได้แก่ บิดามารดา ครูอาจารย์ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม ถ้าปรโตโฆสะนั้นเป็นบุคคลที่ดี เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงเรียกว่า กัลยาณมิตร

2.2) โยนิโสมนสิการ (ปัจฉัยภายใน) คือ การรู้จักคิด รู้จักพิจารณาด้วยตนเอง

2. บุญนิมิตแห่งมรรค 7 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องหมายบ่งบอกล่วงหน้าว่ามรรคมีองค์ 8 ประการจะเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น (<http://84000.org/tipitaka/dic>)

2.1) กัลยาณมิตรตตา หมายถึง ความมีกัลยาณมิตร, มีมิตรดี, คบหาคนที่ เป็นแหล่งแห่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี

2.2) สีสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยศีล, การทำศีลให้ถึงพร้อม, ตั้งตนอยู่ในวินัยและมีความประพฤติทั่วไปดีงาม

2.3) ฉันทสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ, การทำฉันทะให้ถึงพร้อม, ความใฝ่ใจอยากจะทำกิจหน้าที่และสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องให้ดีงาม, ความใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์

2.4) อุตตสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยตนที่ฝึกดีแล้ว, การทำตนให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของผู้ที่พัฒนาแล้วให้สมบูรณ์ ทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา [ที่จะเป็น ภาวิตัตต คือผู้มีตนอันได้พัฒนาแล้ว]

2.5) ทิฏฐิสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ, การทำทิฏฐิให้ถึงพร้อม, การตั้งอยู่ในหลักความคิดความเชื่อถือที่ถูกต้องดีงามมีเหตุผล เช่น ถือหลักความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

2.6) อัปปมาทสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท, การทำ ความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม

2.7) โยนิโสมนสิการสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ, ความฉลาดคิดแยกคายให้เห็นความจริงและหาประโยชน์ได้

กล่าวได้ว่า เมื่อใดธรรมที่เป็นบุญนิมิต 7 ประการนี้ แม้อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดมีในบุคคลแล้ว เมื่อนั้นย่อมเป็นอันหวังได้ว่าเขาจักเจริญ พัฒนา ทำให้มาก ซึ่งมรรคมีองค์ 8 ประการอันประเสริฐ คือ จักดำเนินก้าวไปในมรรคมาปฏิบัติ

5.7.3 หลักการฝึกตน

การฝึกตนหรือพัฒนาตน มีคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้อง 3 คำ คือ ทมะ สิกขา และภาวนา ซึ่งคำศัพท์ทั้ง 3 คำ แปลว่า การฝึกฝนอบรม ดังนี้

1. ทมะ แปลว่า การฝึกฝน, การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว, รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ซึ่งมีระดับขั้นของหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2530: 14-19)

1) สังวร แปลว่า สำรวมอินทรีย์ ระมัดระวังปิดกั้นสิ่งที่คนเรารับรู้ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้อกุศลธรรมครอบงำจิตใจ

2) สัจจุมะ แปลว่า การรู้จักควบคุมบังคับตนในการแสดงออกให้เกิดผลเสียหาย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ให้ตั้งอยู่ในศีล ในหลักความดีงาม

3) ทมะ แปลว่า ฝึกฝนปรับปรุงตน ให้เจริญก้าวหน้าไปในคุณงามความดีจนถึงที่สุด

2. ศึกษา หมายถึง ความสำเนียง ในภาษาไทยใช้คำว่า “ศึกษา” รู้จักเลือก เอามาใช้ประโยชน์เพื่อฝึกฝนปรับปรุงตนเอง (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2530: 21)

ซึ่งได้แก่ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2540: 7-16)

1) อธิศีลศึกษา คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความประพฤติทางกาย และวาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องด้วยดี ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ มี 2 ประการ คือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ ตลอดจนสรรพสัตว์ ส่วนสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งทั้งหลายที่อยู่ในธรรมชาติ

2) อธิจิตตศึกษา คือ การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจให้มีคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ ได้แก่ คุณภาพจิตดี สมรรถภาพทางจิตดี และสุขภาพจิตดี

3) อธิปัญญาศึกษา คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นต้นทางควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด และปัญญาทำให้จิตเป็นอิสระไม่ตกอยู่ในอำนาจครอบงำของกิเลส หลุดพ้นจากความทุกข์ เป็นอิสระ

กล่าวได้ว่า ไตรสิกขา เป็นหลักแห่งการศึกษาที่ฝึกคนให้เจริญพัฒนา มีความสัมพันธ์ และเป็นปัจจัยต่อกัน ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2546 : 124)

3. ภาวนา หมายถึง การเจริญ การทำให้เป็นทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนามี 4 ด้าน เรียกว่า ภาวนา 4 ได้แก่ (<http://84000.org/tipitaka/dic>)

1) กายภาวนา แปลว่า การพัฒนากาย หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือทางวัตถุด้วยดี ไม่ให้ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้าย ที่เรียกว่า

อินทรียัสังวร เช่น ฐัจจะประมาณในการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายมิใช่เพื่อความอร่อย อวดตนแสดงฐานะ

2) ศิลภาวนา แปลว่า การพัฒนาศีล หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ให้เป็นไปในทางที่ดี ไม่เบียดเบียน หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อน ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่บุคคลอื่นและสังคม มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

3) จิตภาวนา แปลว่า การพัฒนาจิตให้มีคุณสมบัติดีงามทั้งด้านคุณภาพจิต สมรรถภาพทางจิต และสุขภาพจิต

4) ปัญญาภาวนา แปลว่า การพัฒนาปัญญา คือ พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหา และทำการให้สำเร็จตามแนวเหตุปัจจัย ตลอดจนรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร

สรุปได้ว่า ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่ มนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐสามารถฝึกฝนพัฒนา เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้นจึงทำให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามด้วยตนเอง และยังช่วยส่งเสริมให้สังคมอยู่ในสันติสุขด้วย

5.8 การเห็นคุณค่าชีวิต

5.8.1. ความหมายของการเห็นคุณค่าชีวิต

การเห็นคุณค่าชีวิต คือ การปรับปรุงชีวิตของเราให้ดีขึ้น ถ้าแต่ละคนมีค่านิยมนี้ก็เท่ากับว่า แต่ละคนจะเห็นคุณค่าของการเข้าใจชีวิตของตนเอง พยายามปรับปรุงส่งเสริมคุณค่าของชีวิต การที่ไม่ทำความชั่ว เพราะจะเป็นการทำลายคุณค่าของชีวิต ถ้าเราเห็นคุณค่าของชีวิตสุดยอดแล้วเราจะไม่กล้าทำความชั่ว เพราะกลัวจะมาทำลายคุณค่าชีวิต และเราจะต้องพยายามทำความดี ปรับปรุงส่งเสริมให้ชีวิตเจริญงอกงามขึ้นจนบรรลุถึงความดีงามหรือประโยชน์สูงสุด (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 196-197)

5.8.2 ธรรมที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าในชีวิต

1. สุขของคฤหัสถ์ หรือ คิหิสุข หรือ กามโภคีสุข 4 หมายถึง สุขของชาวบ้าน, สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ, สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 196-197)

- 1) อติสุข หมายถึง สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยชอบธรรม
- 2) โภคสุข หมายถึง สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์
- 2) อนนสุข หมายถึง สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร
- 4) อนุวัชสุข หมายถึง สุขเกิดจากความประพจน์ไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนมีความประพจน์สุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆ ตีเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

2. อัตตะ หมายถึง ประโยชน์, ผลที่มุ่งหมาย, จุดหมายความหมาย มี 3 ประการ ได้แก่ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2546: 192)

- 1) ทิฏฐธัมมิกัตตะ หมายถึง ประโยชน์ปัจจุบัน, ประโยชน์ในโลกนี้, ประโยชน์ขั้นต้น
- 2) สัมปรายิกัตตะ หมายถึง ประโยชน์เบื้องหน้า, ประโยชน์ในภพหน้า, ประโยชน์ขั้นสูงขึ้นไป
- 3) ปรมัตตะ หมายถึง ประโยชน์สูงสุด, จุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

3. สุข หมายถึง ความสุข สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2546 : 52 -53)

- 1) สุข 2 ได้แก่ กายิกสุข (สุขทางกาย) และเจตสิกสุข (สุขทางใจ)
- 2) สุข 2 ได้แก่ สามิสสุข (สุขอิงอามิส, สุขอาศัยเหยื่อล่อ, สุขจากวัตถุคือกามคุณ) และนิรามิสสุข (สุขไม่อิงอามิส, สุขไม่ต้องอาศัยเหยื่อล่อ, สุขปลอดโปร่งเพราะใจสงบ หรือได้รู้แจ้งตามเป็นจริง)

โดยทั่วไปแล้วมนุษย์มักดำรงชีวิตด้วยความประมาท ไม่ระวัง ใช้ชีวิตไปในทางที่ผิด เช่น มัวเมาอบายมุข ติดสุราและของมีนเมา เทียบกลางคืน ดูการละเล่น ติดการพนัน คบคนชั่ว เกียจคร้านการทำงาน พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์พิจารณาชีวิตและทำชีวิตให้มีคุณค่า เพราะการดำรงชีวิตในทางที่ผิดก็เท่ากับผู้นั้นได้ทำลายคุณค่าของชีวิต (พระเทพกวี, 2532: 166)

5.9 ความเป็นอิสระไม่ยึดติด

5.9.1 ความหมายของความเป็นอิสระไม่ยึดติด

พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต] ได้กล่าวว่ความเป็นอิสระในทางพระพุทธศาสนา หมายความว่า มีอิสระ มีความสามารถที่จะดำเนินไปตามทางแห่งเหตุผล ความดีงาม และความถูกต้อง (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 197)

5.9.2 หลักธรรมสู่ความเป็นอิสระไม่ยึดติด

พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต] ได้เสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความเป็นอิสระไม่ยึดติด ไว้ 2 องค์ธรรม คือ ไตรลักษณ์ และปัญญา (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2527: 197) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ แปลว่า “ลักษณะ 3 อย่าง” หมายถึง สามัญลักษณ์หรือลักษณะที่เสมอกัน หรือข้อกำหนด หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวงเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ 3 อย่าง ได้แก่ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2548)

- 1) อนิจจตา (อนิจจัง) หมายถึง ความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป
- 2) ทุกขตา (ทุกขัง) ความเป็นทุกข์ ภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว ภาวะที่กดดัน ผื่นและขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่ำนั้นเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ ภาวะที่ไม่สมบูรณ์มีความบกพร่องอยู่ในตัว
- 3) อนัตตตา (อนัตตา) หมายถึง ความเป็นอนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน ความไม่มีตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ไม่ใช่ของใคร ไม่อยู่ในอำนาจควบคุมของใคร

ลักษณะ 3 อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามัญลักษณ์ คือ ลักษณะที่มีเสมอกับแก่สังขารทั้งปวง และเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมนิกาย คือกฎธรรมดาหรือข้อกำหนดที่แน่นอนของสังขาร

2. ปัญญา

ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ การรู้แจ้งแทงตลอด ในสภาวะธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริง ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล ในทางพระพุทธศาสนาปัญญามีหลายระดับ ซึ่งมนุษย์ต้องพัฒนาปัญญาที่รู้เท่าทันโลกและชีวิตที่ส่งผลให้จิตใจเป็นอิสระไม่ยึดติด สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นแรก คือ ทำอย่างไรจะทำให้มีกรรับรู้ตามสภาพจริง ไม่เกิดความชอบชัง ยินดียินร้ายขึ้นมาบิดเบือนภาพของสิ่งที่ถูกรับรู้นั้น และถ้าได้ข้อมูลที่ถูกต่องก็จะเป็นฐานในข้อต่อไป

ขั้นสอง คือ ขั้นของการคิดวินิจฉัยหรือวางแผน ต้องปราศจากอคติ คือ ฉันทาคติ – ลำเอียงเพราะชอบ, โทสาคติ- ลำเอียงเพราะชัง, โมหาคติ –ลำเอียงเพราะหลง, ภยาคติ-ลำเอียงเพราะกลัว หรือการชักจูงด้วยโลภะ โทสะ เป็นต้น

ขั้นที่สาม คือ ความสามารถที่จะนำความรู้มาใช้จัดแจง จัดทำ ดำเนินการให้สำเร็จผลตามที่ต้องการ โดยเฉพาะในการแก้ปัญหา

ขั้นที่สี่ คือ ความรู้เท่าโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจทำให้จิตใจเป็นอิสระจากสิ่งต่าง ๆ ภายนอก ไม่ยึดมั่นถือมั่น คือ เมื่อสิ่งใดมากระทบก็รับรู้ตามสภาพความเป็นจริง ปฏิบัติต่อสิ่งนั้นมีเหตุผล ด้วยความรู้เท่าทันต่อเหตุปัจจัยและไม่ยึดติดถือมั่นในสิ่งที่มาบีบคั้นตนเอง ทำให้เกิดความทุกข์ และถ้าผู้ใดมีปัญญาถึงขั้นทำให้จิตใจเป็นอิสระก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ ในขั้นแรกให้รับรู้ตามสภาพจริง ไม่ยึดถือสิ่งต่าง ๆ ไปตามอำนาจกิเลส (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2539: 20 -22)

สรุปได้ว่า ความเป็นอิสระไม่ยึดติด หรือความไม่ยึดมั่นถือมั่น ต้องเกิดจากปัญญา คือ รู้เข้าใจสิ่งนั้น รู้จนมองเห็นเกิดความตระหนักรู้ใจเองว่ามีสภาวะอันไม่น่าเอามาเป็น เรื่องเหลวไหลที่จะทำอย่างนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้เราก็จะไม่ยึดติดมั่นเอง

6. ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ณัฐสุดา จตุรภากุล (2546 : ภาคผนวก ค) ได้วิเคราะห์เนื้อหาในสาระการเรียนรู้ที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สามารถจำแนกตามค่านิยมทางพระพุทธศาสนา 9 ประการ ดังนี้

6.1 ด้านการให้ทาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ ประวัติดุสิตสูต กุศลสมาธิ กุศลสมาธิ เรื่อง อนาถบิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา – พุทธศาสนสุภาษิต เรื่อง สุโข ปุณฺณสุตฺต อุดฺจโย การสั่งสมบุญย่อมนำมาสุขมาให้

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา – ศาสนพิธี เรื่อง การทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาหาร สิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ การถวายผ้าอาบน้ำฝน การจัดเครื่องไทยธรรม การกรวดน้ำ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา – ศาสนพิธี เรื่อง ข้อปฏิบัติในวันเสด็จพระ การถวายข้าวพระพุทธ การถวายเครื่องไทยธรรม การกรวดน้ำ

6.2 ด้านความเมตตากรุณา

ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ได้แก่ การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา เรื่อง สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา

6.3 ด้านความสันโดษ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่องพระมหากัสสปะ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา – ชาดก เรื่อง มิตตวินทุกชาดก

6.4 ความไม่ประมาท

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ ประวัติและความสำคัญทางศาสนา – พุทธประวัติ เรื่อง เทวทูต

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา – พุทธศาสนสุภาษิต เรื่อง อุตตนา โจทยุตตานัง จงเตือนตนด้วยตน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา – เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก เรื่อง อภินนปัจจเวกณ์ 5 (ธรรมที่ควรพิจารณาเรื่อง ๆ 5 อย่าง)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา – พุทธศาสนสุภาษิต เรื่อง ไตรลักษณ์ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย

6.5 การพึ่งตนเอง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา – พุทธศาสนสุภาษิต เรื่อง อุตตนา โจทยุตตานัง จงเตือนตนด้วยตน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง มงคล 38 มีศิลปวิทยา

6.6 การใช้ปัญญา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่

หลักสูตรธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง โภคส 3

หลักสูตรธรรมทางพุทธศาสนา – พุทธศาสนสุภาษิต เรื่อง นิสมม กรณํ เสโย
ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ

การบริหารจิตและการเจริญปัญญา เรื่อง พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ
โยโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ – โทษ และ
ทางออก

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่

ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่อง พระสารีบุตร

การบริหารจิตและการเจริญปัญญา เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ
โยโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบอุปายปลูกเค้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่

หลักสูตรธรรมทางพุทธศาสนา และพุทธศาสนสุภาษิต เรื่อง ปัญญา 3 และ
สูงสุดสัมภเวสปัญญ ผู้ฟังด้วยดียอมได้ปัญญา

ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่อง พระเขมาเถรี

การบริหารจิตและการเจริญปัญญา เรื่อง พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ
โยโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

6.7 การฝึกตน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ หลักสูตรธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขาและกรรมฐาน 2

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ หลักสูตรธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง บุญนิมิตของ
มัทธมิมาปฏิบัติ และชาดก เรื่อง ราโชวาทชาดก

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ หลักสูตรธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มรรคมีองค์ 8 บุญกิริยา
วัตถุ 10 และพุทธศาสนสุภาษิต เรื่อง อตฺตา หเว ชิตํ เสโย ชนะตณฺนํแลตฺถิเกว

6.8 การเห็นคุณค่าชีวิต

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ หลักสูตรธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง สุข 2 (กายิก,เจตสิก)
และคิหิสุข (กามโกคิสุข 4)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ หลักธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง สุข 2 (สามีส,นิรามิส)
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ หลักธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง อตถะ 3

6.9 ความเป็นอิสระไม่ยึดติด

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ หลักธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขา
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ หลักธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง ไตรลักษณ์และมรรค

มีองค์ 8

7. ตัวแปรที่ส่งผลต่อการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7.1 การอบรมเลี้ยงดู

7.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดทางสังคมแก่บุคคลตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การถ่ายทอดทางสังคมมักใช้วิธีการสองประเภท คือ ประการแรก การถ่ายทอดโดยตรงที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ การที่บุคคลในครอบครัว คือ พ่อแม่ สั่งสอนอบรมบุตรโดยตรงและบังคับให้บุตรปฏิบัติตามคำสั่งสอน โดยวิธีการให้รางวัลเมื่อทำถูกต้องและใช้วิธีการลงโทษในกรณีที่ไม่ถูกต้องและร่วมกับวิธีการประเภทที่สอง คือ การเป็นตัวแบบ คือ การที่พ่อแม่ปฏิบัติตนเป็นตัวแบบของพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เป็นผลให้บุตรเลียนแบบการกระทำเหล่านั้นและกลายเป็นบุคลิกภาพส่วนหนึ่งในตนเอง วิธีการทั้งสองประการนี้ถือว่าเป็นการถ่ายทอดที่สำคัญและต้องมีการทำร่วมกัน สำหรับการเป็นตัวแบบนี้เน้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากเนื่องจาก พบว่า บุตรมักใช้วิธีการเลียนแบบการกระทำของพ่อแม่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง คือ การเลียนแบบเพื่อก่อให้เกิดความรักและพอใจจากพ่อแม่ ส่วนในทางอ้อมเป็นการเลียนแบบโดยมิได้ตั้งใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2538)

ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชว่า

“ เด็กเป็นผู้ที่ได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการรักษาอิสรภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ”

ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูจึงมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม ทั้งนี้ เป็นเพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ในสังคมไทย

7.1.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2520: 15) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู คือ การที่บิดามารดา หรือผู้ดูแลปฏิบัติต่อเด็ก และเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติตามต่อตนเองหรือผู้อื่นในแนวทางต่างๆ ฉะนั้น การอบรมเลี้ยงดู คือการที่ผู้เลี้ยงดูกับเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกัน อันเป็นทางที่ผู้เลี้ยงดู สามารถให้รางวัลหรือลงโทษการกระทำต่างๆ ของเด็กได้ นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสเฝ้าสังเกต ลักษณะและการกระทำตลอดจนการแสดงออกต่างๆ ของผู้เลี้ยงดู ทำให้เด็กได้เลียนแบบ พฤติกรรมของผู้เลี้ยงดูอีกด้วย ส่วนการที่ผู้เลี้ยงดูจะส่งเสริมหรือขัดขวางลักษณะหรือพฤติกรรม ใด ๆ ของเด็กย่อมขึ้นอยู่กับความนิยมของสังคมหรือของกลุ่มที่เด็กและผู้เลี้ยงดูเป็นสมาชิกอยู่ จึงทำให้เข้าใจได้ว่าในวิธีการอบรมเลี้ยงดูจะถ่ายทอดลักษณะต่างๆ ในสังคมให้กับเด็ก ถ้าผู้เลี้ยงดู มาจากกลุ่มหรือสังคมที่แตกต่างกันก็จะมีวิธีในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกันออกไปด้วย ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ลักษณะนิสัย ความเคยชิน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของ กลุ่มคนในสังคมที่แตกต่าง

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ นั้นมีความสำคัญต่อการปลูกฝังลักษณะของบุคลิกภาพ ให้แก่บุตรทั้งที่เป็นไปด้วยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม เนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กตั้งแต แรกเกิด ดังที่ Freud (1970) เจ้าของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้กล่าวถึง พัฒนาการบุคลิกภาพของ เด็กว่า จะพัฒนาขึ้นในช่วง 5 ขวบปีแรกของชีวิต หลังจากนั้นเป็นเพียงการเพิ่มพูนรายละเอียด ปลีกย่อยจากโครงสร้างพื้นฐานเดิม นอกจากนี้ Freud (1949) กล่าวว่า เด็กคือบิดาของ มนุษยชาติ (Child is father of man) ทั้งนี้เพราะเด็กจะต้องเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และจะเป็นผู้ให้กำเนิดเด็กรุ่นต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นครอบครัวซึ่งเป็นสังคมหน่วยแรกของ เด็กจึงมีความสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเริ่มและวัยต่อมา เพราะหน้าที่ที่สำคัญ ของครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรของตนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจซึ่งผลผลิตของการอบรมเลี้ยงดูนี้จะเป็นเสมือนฐานรองรับบทบาทอื่นๆ ต่อไป (จรรยา สุวรรณทัต, 2523: 6-9)

การอบรมเลี้ยงดูมิใช่ให้เพียงแต่ความสุขทางกาย อันได้แก่ ปัจจัยสี่เท่านั้น แต่สิ่งสำคัญนอกเหนือจากนี้คือ การให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเป็นความสุขทางใจและเป็นสิ่งที่เด็กต้องการมาก การให้ความรักแก่เด็กจะต้องเป็นความรักที่มีเหตุผลและจริงใจ การแสดงความรักถูกด้วยการตามใจ ให้ทุกอย่างที่คิดว่าลูกต้องการจะทำให้เด็กไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเองในทางตรงกันข้ามเด็กที่ไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ จะเกิดความรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง นอกจากความรักความอบอุ่นแล้วพ่อแม่ยังต้องให้การยอมรับและความเข้าใจในตัวลูกอีกด้วย เพราะจะช่วยให้เด็กมีความสุขและปรับตัวได้ดี แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการยอมรับและความเข้าใจก็จะทำให้เด็กรู้สึกอ้างว้าง ว่าเหงาขาดความสุข และปรับตัวได้ยาก นอกจากนี้อาจแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสมเพื่อเรียกร้องความสนใจ (ทัศนีย์ ฮาซาโนน, 2519: 11-13)

ดวงเดือน พันธุนาวินและคณะ (2528) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึก และอารมณ์ของผู้กระทำตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย

7.1.3. ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กจึงมีผู้ทำการศึกษาค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในแง่ต่างๆ ไว้มากซึ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูนั้นมีลักษณะเฉพาะต่างกัน อาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะและปริมาณการปฏิบัติต่อเด็ก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอการแบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

Pumroy (1996: 65-67) กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยแบ่งออกเป็น 4 แบบตามลักษณะของบิดามารดา ดังนี้

1) บิดามารดารักและปล่อยบุตรจนเหลือ (Over – Permissive Parents) บิดามารดาให้ความรักตามใจบุตรเกินสมควร บังคับบุตรไม่ได้ บุตรไม่ได้รับการฝึกให้อยากคิดในสิ่งแปลกใหม่ ไม่ได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ บิดามารดามักจะให้ของแก่บุตรหรือพาไปเที่ยวบ่อยๆ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

2) บิดามารดาประเภทเข้มงวด (Authoritarian Parents) บิดามารดาจะเลี้ยงดูให้บุตร เชื่อฟังตนอย่างเคร่งครัด วางกฎเกณฑ์ให้บุตรปฏิบัติตาม ซึ่งถ้าบุตรฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่าง ยุติธรรมและสมเหตุสมผล บิดามารดาประเภทนี้มักจะกระตุ้นให้มีความสามารถเกินธรรมชาติ และยังชอบเร่งรัดบุตรให้พัฒนาไปเร็วกว่าอายุ

3) บิดามารดาประเภทไม่ยอมรับบุตร (Ignoring Parents) บิดามารดาจะทำตัวเป็น ศัตรูกับบุตรอย่างเปิดเผย แสดงความโกรธ เกลียดบุตรออกมาในรูปของการควบคุมบังคับและ การลงโทษ ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อบุตรตามความรู้สึกทางลบของบิดามารดาที่มีต่อบุตร มากกว่าที่ จะเกี่ยวกับการกระทำผิดของบุตร ทั้งยังคิดว่าบุตรของตนไม่มีความสามารถ

4) บิดามารดาประเภทปกป้องคุ้มครองบุตร (Over-Protective Parents) บิดามารดา ประเภทนี้ จะให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบคอยสอดส่องดูแลไม่ให้บุตรต้องอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อ อันตราย ไม่เปิดโอกาสให้บุตรกระทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย เพราะกลัวบุตรจะลำบากหรือ ได้รับอันตราย

Rogers (1972: 112-119) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพออกเป็น 3 แบบ คือ

1) แบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำให้ เด็กรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็น ตลอดจนให้ความรัก ความเอาใจใส่ เป็นกันเอง และให้ ความร่วมมือตามโอกาสเหมาะสม

2) แบบทอดทิ้ง (Rejection) หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่า ตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุน หรือให้คำแนะนำเท่าที่ควร มักใช้วิธีการ ลงโทษที่รุนแรงและปราศจากเหตุผลไม่ได้รับความสนใจสนทนเป็นกันเอง และปล่อยปละ ละเลยความเป็นอยู่

3) แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Overprotection) หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดู ของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำตามที่ต้องการ หรือทำอะไร ด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ ถูกควบคุมและอยู่ในสายตาหรือ คุ้มครองป้องกัน ให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

Hurlock (1978: 661) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic Rearing) หมายถึง การอบรม

เลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่ามีบิดามารดาปฏิบัติต่อตนอย่างยุติธรรม บิดามารดาไม่มีความอดทนไม่ตามใจจนเกินไป และเข้มงวดกวดขันจนเกินไป ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของบุตร ให้ความร่วมมือแก่บุตรตามโอกาสอันควร

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (Autocratic Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่ามีบิดามารดาก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งการก้าวร้าวทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของบิดามารดา และบิดามารดาใช้คำพูดทำให้ตนมีความอับอาย

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Laissez-faire Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่าตนเองได้รับการตามใจและไม่ได้รับการเอาใจใส่ คำแนะนำช่วยเหลือจากบิดามารดาเท่าที่ควร

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิราช, 2529: 77 – 78) แบบอย่างของการอบรมเลี้ยงดู สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ ดังนี้

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ซึ่งหมายถึง บิดามารดาให้กำลังใจแก่เด็ก สนับสนุนและกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นและแสดงการกระทำต่าง ๆ และแนะนำแก้ไขการกระทำที่ไม่ถูกต้องสมควร บิดามารดาไม่ใช้การลงโทษเด็กด้วยวิธีดูว่าหรือเขียนตี แต่จะใช้วิธีการลงโทษแบบลิดรอนสิทธิ คือ ตัดสิทธิที่เด็กเคยได้รับจากครอบครัว หรือให้ทำงานชดใช้ความผิดที่ได้กระทำนั้น เช่น ถ้าเด็กทำของเสียหายก็ให้รับหน้าที่เป็นผู้ซ่อมแซมของนั้น เป็นต้น

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง บิดามารดาสนับสนุนและกระตุ้นให้เด็กมีเหตุผลในการกระทำของตน และให้เด็กใคร่ครวญพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน ก่อนที่จะตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รวมทั้งการฝึกให้เด็กพิจารณาเหตุและผลของการกระทำ คือ ดูว่าการกระทำใดส่งผลต่อประการใด

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง บิดามารดาเลี้ยงดูเด็กอย่างเข้มงวด โดยให้เด็กปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ไม่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังใช้การลงโทษอย่างรุนแรงด้วยวิธีการดูว่า เขียนตี หรือการกักขัง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามทฤษฎีการได้สรุปไว้ปรากฏว่า เนื้อหาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบเผด็จการ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมและการอบรมเลี้ยงดูในสังคมไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ อลิซาเบธ

บี เซอร์ลอค คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูข้างต้น

7.2 เพศ

7.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเพศ

ลักษณะทางเพศ (gender Identity) เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับว่าเป็นผู้หญิง หรือผู้ชาย ส่วนบทบาททางเพศ (Gender Role) เป็นวิธีการแสดงออกถึงลักษณะทางเพศของตน จึงรวมหมดทุกอย่างตั้งแต่ความรู้สึก ความคิด คำพูด กิริยาท่าทาง ที่แสดงว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย (รัชนี นพเกตุ, 2542: 55)

7.2.2 ความหมายของบทบาทชายหญิง

นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทชายหญิง ไว้ดังนี้

Block (1973) กล่าวว่า บทบาทหญิงชายเป็นหมวดหมู่ของพฤติกรรมที่บุคคลเข้าใจในลักษณะความเป็นหญิงละความเป็นชาย

Hurlock (1980: 456) กล่าวว่า บทบาทชายหญิงเป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่สมาชิกได้ปฏิบัติและจะได้รับการยอมรับจากสังคมที่ตนอยู่ ซึ่งบทบาทชายหญิงจะเป็นตัวกำหนดแบบแผนพฤติกรรมของเพศหญิงและเพศชาย

Cook (1985: 3) กล่าวว่า บทบาทชายหญิงเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น และคาดหวังว่าหญิงและชายจะต้องมีความแตกต่างกันในเรื่องบุคลิกภาพ ค่านิยม ความชอบ ความสามารถ และพฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งบุคคลจะเรียนรู้จากกระบวนการที่มีลักษณะตรงตามเพศ (Sex-typing Process)

สรุปได้ว่า บทบาทชายหญิง คือ การแสดงออกทางพฤติกรรมที่สังคมกำหนด หรือคาดหวังให้แสดงออกมา โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่อบรมขัดเกลามาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งบุคคลจะปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในแต่ละเพศ

7.2.3. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทชายหญิง

Schaffer (1981) กล่าวว่า เพศ (Sex) เป็นตัวกำหนดบทบาททางสังคมระหว่างสังคมอีกประการหนึ่งนั้น จะเห็นว่าเพศเป็นสิ่งที่ธรรมชาติกำหนดมาตั้งแต่กำเนิดเพื่อแยกความแตกต่างของมนุษย์แต่เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบทบาททางสังคมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายแล้ว จะเห็นได้ว่าธรรมชาติไม่ได้เป็นฝ่ายกำหนดขึ้นมาเป็นกฎเกณฑ์ หากจะมีวัฒนธรรมและสังคมเป็นฝ่ายกำหนดความแตกต่างของบทบาททางสังคม ทำให้ผู้ชายและผู้หญิงการเรียนรู้ความแตกต่างของบทบาททางเพศ

Bem (1974: 155-162) กล่าวว่า ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง มีลักษณะที่เป็นอิสระแยกจากกัน มิได้เป็นคุณลักษณะเฉพาะเพศใดเพศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นคุณลักษณะที่พบได้พร้อม ๆ กันทั้งในชายและหญิง เช่น เมื่อบุคคลหนึ่งมีลักษณะความเป็นชายในระดับสูงก็มิได้หมายความว่าจำเป็นต้องมีลักษณะของความเป็นหญิงในระดับต่ำไปด้วย เพียงแต่ว่าโดยทั่วไปมักพบว่าผู้ชายมักจะมีลักษณะความเป็นผู้ชายสูงกว่าลักษณะความเป็นผู้หญิง และในผู้หญิงจะมีลักษณะความเป็นหญิงสูงกว่าความเป็นชาย ซึ่งเรียกลักษณะแบบนี้ว่าแอนโดรจีนี (Androgyny) ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะบทบาทหญิงชายแบบแอนโดรจีนี (Androgyny) จะมีศักยภาพผสมระหว่างลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง โดยมีทั้งสองลักษณะสูงทั้งคู่ บุคคลเหล่านี้จะสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ การตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ จะเป็นไปตามที่เห็นว่าเหมาะสมมากกว่าที่จะกระทำตามสังคม เห็นว่าเป็นสิ่งที่หญิงหรือชายควรกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสถิติมาทางเพศ (Gender Schema Theory) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมจะมีอิทธิพลในแง่การกำหนดความแตกต่างระหว่างบทบาทหญิงชายโดยทั่วไป ทำให้มีผลกระทบต่ออัตมโนทัศน์และพฤติกรรมบุคคล

ในสังคมส่วนใหญ่จะพบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงทั้งในด้านการแสดงออกเกี่ยวกับอารมณ์ พฤติกรรมที่แสดงออก บทบาทในครอบครัว และประสิทธิภาพในการทำงาน ดังที่ Maccoby (1986 อ้างถึงในเพียงพนอ เปลี่ยนดวง, 2544: 50) กล่าวว่า ผู้ชายมักจะมีอาการก้าวร้าวกล้าแสดงออก มีลักษณะกดขี่ข่มขู่ และชอบใช้กำลัง ขณะที่ผู้หญิงมักจะวางเฉย ไม่ต่อสู้ และชอบยอมผู้อื่น มีลักษณะน่าทะนุถนอม ชอบคบคล้อยตามสังคม โดยทั่วไปลักษณะของผู้หญิงจะถูกกำหนดไว้เป็นคนไม่กล้าแสดงออก ไม่ชอบการแข่งขัน มักจะยอมตามผู้อื่น และไม่ชอบการต่อสู้ นอกจากนี้ผู้หญิงยังมีลักษณะช่างสงสัย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น วิดกกังวล และพิถีพิถันในทุกเรื่อง ในขณะที่ผู้ชายจะมีลักษณะก้าวร้าวกล้าและไม่กลัวในสิ่งต่าง ๆ

7.3 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

ในทางสังคมวิทยา วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่ยากจน หรือบางคนเรียกว่า ครอบครัวชาวไร่ ชาวนา (Peasant Family) 2) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวชนชั้นกลาง (Middle Class Family) และ 3) การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวคนชั้นสูงหรือเจ้านายผู้ดีเก่า (Aristocratic or Old Family) มีรายละเอียด ดังนี้ (สมศรี กิจธนะพานิชย์, 2540: 38-39)

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวยากจน อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะไม่ค่อยเข้มงวดมากนัก ไม่ว่าจะมองในเรื่องการให้นม และการอบรมสั่งสอนในเรื่องต่าง ๆ จากข้อสันนิษฐานจะพบว่า ครอบครัวที่มีฐานะยากจนจะไม่เข้มงวดกวดขันแต่จะปล่อยปละละเลย เนื่องจากพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านไม่ค่อยมีเวลาในการอบรม สั่งสอนลูกมากนัก เพราะมักจะใช้อำนาจในการเลี้ยงดูมากกว่าการใช้เหตุผล ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครอบครัวที่มีฐานะยากจนได้รับการบีบคั้นจากภาวะเศรษฐกิจ ต้องดิ้นรนขวนขวายในการประกอบอาชีพ

การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นกลางหรือคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางนั้น มักจะเน้นความเป็นระเบียบ ดูแลเอาใจใส่ลูกมากกว่าครอบครัวที่ยากจน ชอบวางแผนการศึกษาให้ลูกได้เรียนสูง ๆ นอกจากนี้ในการอบรมเลี้ยงดูจะให้ความรักและความอบอุ่นแก่ลูกและมักจะอธิบายเหตุผล ใช้ระเบียบวินัยในการปลูกฝังให้เด็กรู้สึกผิดเมื่อทำความผิด ให้ความสนใจแก่เด็กในเรื่องต่าง ๆ มากกว่าครอบครัวที่มีฐานะยากจน อย่างไรก็ดี ภาวการณ์อบรมเลี้ยงดูของชนชั้นกลางที่กล่าวมาข้างต้นมีนักสังคมวิทยาหลายคน กล่าวว่า เนื่องมาจากครอบครัวชนชั้นกลางที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวแทนของคนไทยสมัยใหม่ ซึ่งส่วนหนึ่งพัฒนามาจากครอบครัวยากจนที่มีการศึกษาและมีหน้าที่การงาน มีรายได้มากขึ้น อีกส่วนหนึ่งมาจากครอบครัวคนชั้นสูง ซึ่งแปรสภาพไปเพราะภาวะสังคมเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็มีอยู่ไม่น้อยที่กลายมาจากครอบครัวคนจีนซึ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานและค้าขายในเมืองไทย ดังนั้น ครอบครัวเหล่านี้จึงมีทักษะในการแข่งขันมากกว่าครอบครัวที่ยากจนและครอบครัวชนชั้นสูง

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะให้ความสำคัญกับลูกมาก มักจะไม่ค่อยขัดใจลูกแต่จะตามใจจนเหลือ ขาดการควบคุมและมักจะไม่

ค่อยมีกฎเกณฑ์ อย่างไรก็ตามพ่อแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมมีโอกาสในการจัดหาทรัพยากร กิจกรรมและการอบรมเลี้ยงดูลูกได้มากกว่าและดีกว่าลักษณะอื่น

ระดับทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูบุตร ครอบครัวที่มีรายได้น้อยจะมีโอกาสน้อยที่จะสนองความต้องการจำเป็นของลูกได้เพียงพอ ยิ่งถ้าพ่อแม่ทำงานนอกบ้านด้วยแล้ว เด็กก็ถูกทอดทิ้งซึ่งก่อให้เกิดผลเสีย (ลักษณะ สกฤตสิขเรศสีมา, 2542 : 45) นอกจากนี้แล้วยังพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ระดับสูง ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมอื่น ๆ ตัวอย่างที่พบก็คือ พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์ในขั้นยึดหลักระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นส่วนมาก และยังมีบางคนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านี้ คือ ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ ส่วนเด็กที่มาจากฐานะทางกลางและต่ำกว่านั้น ไม่มีเด็กที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์เลย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงเดือนและเพ็ญแข (2529 : 77) พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับสูงใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มาจากฐานะครอบครัวปานกลางหรือต่ำ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ณัฐสุดา จตุรภาภกุล (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนา 9 ประการ ตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) และได้นำเสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาโดยมีทั้งกิจกรรมในห้องเรียน ได้แก่ การสาธิตและฝึกปฏิบัติ การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปราย การสร้างสถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง การศึกษาค้นคว้า และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ โครงการกิจกรรมทางศาสนาระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน การจัดค่ายคุณธรรม เป็นต้น ตลอดจนเสนอสื่อการเรียนการสอนประกอบ ได้แก่ นิทานชาดก ข่าว วิทยากรที่เป็นพระสงฆ์ นอกจากนี้ยังต้องเน้นการนำไปใช้ในชีวิตรจริง

และประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย ตลอดจนให้นักเรียน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน

ผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน ” ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2540 ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวน 395 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานด้วยความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนค่านิยมด้านการประหยัดและการออมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามค่าเฉลี่ยพื้นฐานโดยรวม

เชาวลิต สุไลมานดี (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ การศึกษาการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ” เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถาม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 320 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีจำนวน 40 คน จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ และนักเรียนที่ให้สัมภาษณ์เห็นตรงกันว่าค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ มีความสำคัญทำให้รู้จักประหยัด มีความอดทน มีความรับผิดชอบ ฟังตนเองได้ มีใจอ่อนโยนและมีระเบียบ โดยเฉพาะมีการนำค่านิยมดังต่อไปนี้ไปปฏิบัติ คือ อดทน ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สะสมเงินฝากและซื้อของที่ผลิตในประเทศไทย

งานวิจัยต่างประเทศ

Barron (1997: 290-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง “A Comparative Analysis of the Values that are Predominant in Private Schools, Public Choice Schools and Public Attendance-Zone Schools in San Antonio Texas” วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาค่านิยมที่เด่นชัดของนักเรียน 3 ประเภท ได้แก่ โรงเรียนเอกชน โรงเรียนแบบเฉพาะพิเศษ และโรงเรียนรัฐบาล ในซานอันโตนิโอ รัฐเท็กซัส ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนของโรงเรียนทั้ง 3 ประเภท มีค่านิยมที่เด่นชัดที่สุด คือ ค่านิยมทางการศึกษา และรองลงมาคือค่านิยมทางด้านศีลธรรม ซึ่งอาจจะมาจากสภาพครอบครัวของตัวนักเรียนเหล่านั้นที่มีการอบรมสั่งสอนหรือการปลูกฝังทำให้เกิดค่านิยมทั้ง 2 ประการ

Vallimont (1999: 82-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง “Values and Moral Decision Making in A Pluralistic Society : An Introductory study focusing on College Students” วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการพัฒนา ค่านิยม และคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ผลการวิจัย สรุปได้ว่า การพัฒนา ค่านิยมด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งได้ โดยประสบการณ์และแบบอย่างที่ดีที่นักเรียนพบเห็นจะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม

Sister (1960: 3569) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “A Study of Values of Catholic High School Students of Differing Socio – economic Background and the Relationships of these Values of their Parent ” วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาค่านิยมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาคาทอลิก 7 แห่ง ในสหรัฐอเมริกาที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ได้ศึกษาค่านิยม 7 ตัว คือ ความเชื่อในพระเจ้า การเชื่อในเกียรติยศของบุคคล ประชาธิปไตย- เสรีภาพ บุญการ ความรับผิดชอบ การแต่งงาน - ครอบครัว - การหย่าร้าง และเวลาว่าง - การนัดพบ-การแต่งกาย-สถานที่ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บิดามารดาและบุตรที่อยู่ในฐานะสังคมระดับต่ำมีความเชื่อในพระเจ้าและการเชื่อมั่นในเกียรติยศของแต่ละบุคคลสูงกว่าบิดามารดาและบุตรที่อยู่ในฐานะสังคมระดับสูง ในขณะที่เดียวกันบิดามารดาและบุตรที่อยู่ในฐานะสังคมระดับสูงกับบุตรที่อยู่ในฐานะสังคมระดับปานกลาง มีค่านิยม ประชาธิปไตย - เสรีภาพ บุญการ ความรับผิดชอบ การแต่งงาน - ครอบครัว - สถานที่ สูงกว่า

บิดามารดาและบุตรที่อยู่ในฐานะสังคมระดับกลางกับบุตรของสังคมในระดับต่ำ ซึ่งแสดงว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมมีอิทธิพลต่อค่านิยมบุคคล

Xiao Hong (1999: 3664-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง “A Comparative Study of Childrearing values in the United States and China” วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินชีวิตของนักเรียนชาวอเมริกันและนักเรียนชาวจีน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนในประเทศจีน และสหรัฐอเมริกา มีค่านิยมทางด้านวัฒนธรรมแตกต่างกันมาก ซึ่งแสดงว่าบ้านหรือครอบครัวมีอิทธิพลต่อการอบรมให้นักเรียนมีค่านิยมอย่างไร เนื่องจากพบว่า ครอบครัวของคนเอเชีย คือ ชาวจีนมีการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนให้อยู่ในกรอบของวัฒนธรรมมากกว่านักเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเลี้ยงดูแบบอิสระเสรี แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาค่านิยมมาก

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การที่นักเรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม และเห็นแบบอย่างที่ดีงาม จะมีผลต่อการพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้การส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังเช่นค่านิยมทางพระพุทธศาสนานั้น อาจจะต้องคำนึงถึงเพศของนักเรียนด้วย นอกจากนั้นการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองในครอบครัว ตลอดจนอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย ดังนั้น ควรฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อค่านิยมที่ปฏิบัตินั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1.1 ศึกษาความหมาย ความสำคัญของค่านิยมทางพระพุทธศาสนาตามแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
- 1.2 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม
- 1.3 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่มีผลต่อการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 114 โรงเรียน และมีประชากรนักเรียน จำนวน 53,418 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างประชากรแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร ของ 3 เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งแบ่งตามขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนที่แบ่งตามขนาดโดยใช้เกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขนาดที่	จำนวนนักเรียน (คน)	ขนาด
1	1 -499	เล็ก
2	500-1,499	กลาง
3	1,500-2,499	ใหญ่
4	2,500-150,000	ใหญ่พิเศษ

ดังนั้นผู้วิจัย จึงใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการแบ่งโรงเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนขนาดที่ 1-4 หรือโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 1-499 คน
2. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนขนาดที่ 5 หรือโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 500 – 1,499 คน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนขนาดที่ 6 หรือโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 1,500 – 2,499 คน
4. โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง โรงเรียนขนาดที่ 1-4 หรือโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 2,500 – 150,000 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวิจัยโรงเรียน 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีไม่ครบทุกเขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาจากโรงเรียนแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนโรงเรียนที่แบ่งตามขนาดโรงเรียนแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

เขตการศึกษา	ขนาดโรงเรียน			รวม
	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ	
1	10	15	13	38
2	1	14	20	35
3	15	15	11	41
รวม	26	44	44	114

2. สุ่มจำนวนโรงเรียนร้อยละ 10 ของโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งแบ่งตามขนาดในตารางที่ 2 คือ ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ดังนั้น จะได้กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด 16 โรงเรียน ดังตารางที่ 3

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 จำนวนโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร

เขตการศึกษา	ขนาดโรงเรียน			รวม
	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ	
1	1	2	2	5
2	1	2	2	5
3	2	2	2	6
รวม	4	6	6	16

3. ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในแต่ละโรงเรียน โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีค่าระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (ประคอง กรรณสูตร, 2538) จะได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้งสิ้น 398 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมา โรงเรียนละ 30 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 480 คน ดังรายละเอียดตารางที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 รายชื่อโรงเรียน และจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียน

เขตการศึกษา	ขนาด	รายชื่อโรงเรียน	กลุ่มตัวอย่าง
เขต 1	กลาง	1. ร.ร. มัธยมสันพิทยา	30
	ใหญ่	2. ร.ร. ราชวินิต มัธยม	30
	ใหญ่	3. ร.ร. มัธยมวัดธาตุทอง	30
	ใหญ่พิเศษ	4. ร.ร. โยธินบูรณะ	30
	ใหญ่พิเศษ	5. ร.ร. สันติราษฎร์วิทยาลัย	30
เขต 2	กลาง	1. ร.ร. จันทร์หุ่นบำเพ็ญ	30
	ใหญ่	2. ร.ร. เทพลีลา	30
	ใหญ่	3. ร.ร. ราชดำริ	30
	ใหญ่พิเศษ	4. ร.ร. ฤทธิยะวรรณาลัย	30
	ใหญ่พิเศษ	5. ร.ร. บางกะปิ	30
เขต 3	กลาง	1. ร.ร. มัธยมวัดนายโรง	30
	กลาง	2. ร.ร. แจงร้อนวิทยา	30
	ใหญ่	3. ร.ร. โพธิสารพิทยากร	30
	ใหญ่	4. ร.ร. จันทร์ประดิษฐาราม	30
	ใหญ่พิเศษ	5. ร.ร. มัธยมวัดหนองแขม	30
	ใหญ่พิเศษ	6. ร.ร. ศึกษานารีวิทยา	30
รวม			480

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมี 1 ชุด โดยศึกษาแนวคิดค่านิยมทางพระพุทธศาสนา 9 ประการของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) และศึกษาเนื้อหาที่สอดคล้องกับค่านิยมทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จากการวิเคราะห์ของณัฐสุดา จตุราภากุล (2546: ภาคผนวก) มาตั้งเป็นข้อคำถามที่สอดคล้อง

กับเนื้อหาที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค) ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะชีวิตสังคม ภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ รายได้ของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และลักษณะการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย แต่ละแบบมีคำถามแบบละ 10 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) โดยแบ่งเป็น

- 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ข้อ 1,3,7,10,12,13,17,19,22,29
- 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ข้อ 2,5,9,11,16,20,21,23,26,28
- 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ข้อ 4,6,8,14,15,18,24,25,27,30

ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดระดับการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยยึดค่านิยมทางพระพุทธศาสนา 9 ประการตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ดังนี้

1) ระดับของการนำไปใช้มากที่สุด	ให้คะแนน 6
2) ระดับของการนำไปใช้มาก	ให้คะแนน 5
3) ระดับของการนำไปใช้ค่อนข้างมาก	ให้คะแนน 4
4) ระดับของการนำไปใช้ค่อนข้างน้อย	ให้คะแนน 3
5) ระดับของการนำไปใช้น้อย	ให้คะแนน 2
6) ระดับของการนำไปใช้น้อยที่สุด	ให้คะแนน 1

สำหรับแบบสอบถามในตอนที่ 2 จะมีข้อคำถามด้านละ 6 ข้อ รวมทั้งหมด 54 ข้อ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาเพื่อให้มีความสอดคล้องกับค่านิยมทางพระพุทธศาสนาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ดังนี้

- 1) ด้านการให้ทาน
- 2) ด้านความเมตตากรุณา
- 3) ด้านความสันโดษ
- 4) ด้านความไม่ประมาท
- 5) ด้านการฟังตน
- 6) ด้านการใช้ปัญญา
- 7) ด้านการฝึกตน

- 8) ด้านการเห็นคุณค่าชีวิต
- 9) ด้านความเป็นอิสระไม่ยึดติด

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา ไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เมื่อได้มีการตรวจแก้ไขแล้วจึงนำไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) การใช้ภาษา และรูปแบบของแบบสอบถาม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาความตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมของคำถาม โดยแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู มีผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก) ดังนี้

โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู มีข้อความที่ต้องปรับปรุงแก้ไขข้อความให้ครอบคลุม และเพิ่มเติมข้อความให้ชัดเจน ดังนี้

ข้อ 19 พ่อแม่/ผู้ปกครอง ตัดสินใจและลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล ไม่ลำเอียง แก้ไขเป็น พ่อแม่/ผู้ปกครอง ตัดสินปัญหาของนักเรียนอย่างมีเหตุผล ไม่ลำเอียงและไม่ใช้ความรุนแรง

ข้อ 21 พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่เคยอนุญาตให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน เช่น ทักษะศึกษา ค่ายคุณธรรม เป็นต้น แก้ไขเป็น พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่เคยอนุญาตให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน เช่น กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ข้อ 23 นักเรียนรู้สึกว่าเป็นบ้านมีกฎเกณฑ์ แก้ไขเป็น พ่อแม่/ผู้ปกครองจะออกกฎเกณฑ์ให้นักเรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ข้อ 30 เมื่อนักเรียนมีปัญหาในเรื่องต่าง ๆ นักเรียนไปปรึกษาเพื่อนมากกว่า แก้ไขเป็น พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่เคยสนใจให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ของนักเรียน

ตอนที่ 2 แบบวัดระดับการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก) โดยมีการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ชัดเจน และเพิ่มเติมข้อความให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ดังนี้

ความสันโดษ ข้อ 4 เมื่อนักเรียนถูกใจเสื้อผ้า/สิ่งของจะเลือกซื้อทุกครั้งโดยไม่คำนึงถึงราคา แก้ไขเป็น เมื่อนักเรียนถูกใจเสื้อผ้า/สิ่งของจะเลือกซื้อทุกครั้งโดยไม่คำนึงถึงราคาที่เหมาะสมกับรายได้ของผู้ปกครอง

การพึ่งตน ข้อ 5 นักเรียนพยายามทำคะแนนให้ดีในรายวิชาต่าง ๆ ด้วยการทบทวนบทเรียนเพิ่มเติมก่อน แก้ไขเป็น นักเรียนพยายามทำคะแนนในรายวิชาต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยไม่ทุจริตในการสอบ

การใช้ปัญญา ข้อ 6 นักเรียนหมั่นปฏิบัติธรรม/ฝึกสมาธิ แก้ไขเป็น นักเรียนหมั่นปฏิบัติธรรม/ฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาปัญญา

การฝึกตน ข้อ 1 นักเรียนไม่เกียจคร้านในการทำงาน แก้ไขเป็น นักเรียนไม่เกียจคร้านในการทำงานทั้งที่บ้านและโรงเรียน

การเห็นคุณค่าชีวิต ข้อ 4 นักเรียนปฏิบัติตามศีล 5 แก้ไขเป็น นักเรียนปฏิบัติตามหลักเบญจศีล – เบญจธรรม

ข้อ 6 นักเรียนประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา และใจ แก้ไขเป็น นักเรียนมีความสุขในการทำความดีทั้งกาย วาจา และใจ

ความอิสระไม่ยึดติด ข้อ 1 นักเรียนรู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย แก้ไขเป็นนักเรียนจะรู้แพ้ รู้ชนะ

ข้อ 6 นักเรียนไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ แก้ไขเป็น นักเรียนไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ จนทำให้เกิดปัญหาและความทุกข์

3. นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อความตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นนำมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไขอีกครั้งหนึ่งเพื่อใช้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4. จัดพิมพ์แล้วนำไปทดลอง จัดพิมพ์แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนโรงเรียนวัดสังเวชที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามตอนที่ 2 เท่ากับ .913

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 16 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือ และแบบสอบถาม ดำเนินการประสานงานกับโรงเรียนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกโรงเรียน แล้วนัดหมายไปปรับแบบสอบถามคืน โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ถึงวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 จากแบบสอบถามที่แจกไป จำนวน 480 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา จำนวน 451 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.95 ในจำนวนนี้มีแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 433 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.20

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ผลตามระเบียบวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โปรแกรม SPSS/PC (Statistical Package for Social Sciences Personal Computer Plus) ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะชีวิตสังคมภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ประกอบด้วย เพศ รายได้ของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดู ด้วยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ โดยข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย ให้เกณฑ์ในการแบ่งนักเรียนที่เลือกคำตอบที่มีความหมายในแต่ละกลุ่ม คือ นักเรียนที่เลือกคำตอบจาก 7 ข้อ ใน 10 ข้อขึ้นไป ในกรณีที่นักเรียนเลือกไม่ถึง 7 ข้อ ให้จัดอยู่ในกลุ่มที่เลือกมากที่สุดแต่ต้องไม่น้อยกว่า 5 ข้อ

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของค่านิยมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายข้อ

หลังจากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมาย โดยกำหนดความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตระหว่าง	5.56 – 6.00	หมายถึง	นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้น ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยเลขคณิตระหว่าง	4.56 – 5.55	หมายถึง	นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้น ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก
ค่าเฉลี่ยเลขคณิตระหว่าง	3.56 – 4.55	หมายถึง	นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้น ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก
ค่าเฉลี่ยเลขคณิตระหว่าง	2.56 – 3.55	หมายถึง	นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้น ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตระหว่าง 1.56 – 2.55 หมายถึง นักเรียนได้นำค่านิยมทาง
พระพุทธศาสนาในเรื่องนั้น ๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อย

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตระหว่าง 1.00 – 1.55 หมายถึง นักเรียนได้นำค่านิยมทาง
พระพุทธศาสนาในเรื่องนั้น ๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยที่สุด

3) เปรียบเทียบระดับการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน จำแนก
ตามลักษณะชีวิตสังคมภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียน ด้วยการวิเคราะห์
ความแปรปรวน (Analysis of Variance) แบบทางเดียว (One-Way Anova) หากพบว่ามี ความ
แตกต่างระหว่างความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีทดสอบของเชฟเฟ้ (Scheffe')

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นค่าสถิติ นำเสนอในรูปตารางประกอบ
ความเรียง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยทำการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ทยละเคียดแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (N= 433)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	196	45.3
- หญิง	237	54.7
รายได้ผู้ปกครอง		
- ต่ำ (0-10,000)	64	14.8
- กลาง (10,000-30,000)	217	50.1
- สูง (30,000 ขึ้นไป)	152	35.1
อาชีพผู้ปกครอง		
- รับราชการ	82	18.9
- พนักงานรัฐวิสาหกิจ	28	6.5
- พนักงานบริษัทเอกชน	53	12.2
- ธุรกิจส่วนตัวค้าขาย	136	31.4
- เกษตรกร	3	0.7
- รับจ้าง	115	26.6
- อื่นๆ	13	3.0
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ	3	0.7
การอบรมเลี้ยงดู		
- กวดขัน	116	26.8
- ประชาธิปไตย	251	58.0
- ปล่อยปละละเลย	66	15.2

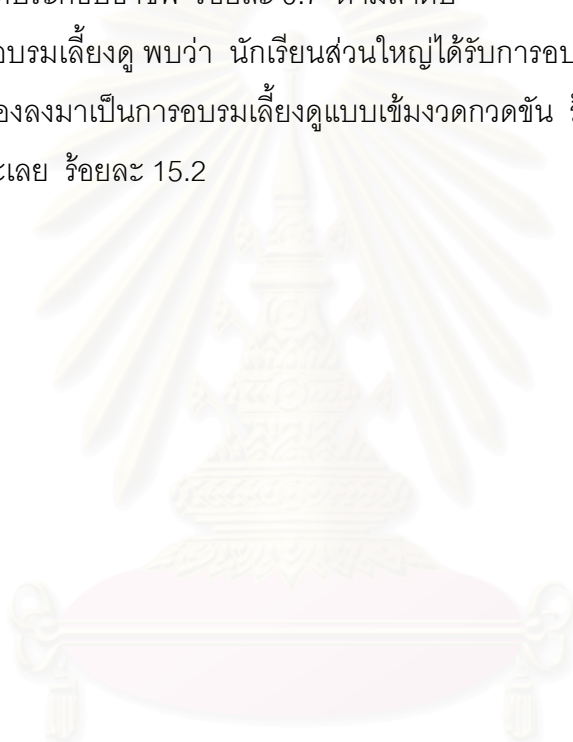
จากตารางที่ 5 แสดงเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 54.7 และเพศชายร้อยละ 45.3

2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้ในระดับปานกลาง (10,000 - 30,000 บาท) ร้อยละ 50.1 รองลงมา มีรายได้อยู่ในระดับสูง (30,000 บาทขึ้นไป) ร้อยละ 35.1 สุดท้ายมีรายได้อยู่ในระดับต่ำ (0-10,000 บาท) ร้อยละ 14.8

3. อาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ร้อยละ 31.4 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 26.6 ส่วนอาชีพรับราชการ ร้อยละ 18.9, พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 12.2 พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 6.5 อาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 3.0 เกษตรกรและไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

4. การอบรมเลี้ยงดู พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ร้อยละ 58 รองลงมาเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ร้อยละ 26.8 และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ร้อยละ 15.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านการให้ทาน	4.07	1.17	ค่อนข้างมาก
2. ด้านความเมตตากรุณา	4.32	1.10	ค่อนข้างมาก
3. ด้านความสันโดษ	4.16	1.16	ค่อนข้างมาก
4. ด้านความไม่ประมาท	4.53	1.11	ค่อนข้างมาก
5. ด้านการฟังตน	4.64	1.02	มาก
6. ด้านการแก้ปัญหา	4.45	0.99	ค่อนข้างมาก
7. ด้านการฝึกตน	4.70	1.02	มาก
8. ด้านการเห็นคุณค่าชีวิต	4.35	1.10	ค่อนข้างมาก
9. ด้านความเป็นอิสระไม่ยึดติด	4.06	1.20	ค่อนข้างมาก
รวม	4.36	1.09	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการฟังตน
และด้านการฝึกตนมีการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก นอกนั้นนักเรียนนำค่านิยมทาง
พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

ตารางที่ 7 แสดงค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร ด้านการให้ทาน

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. นักเรียนแบ่งขนม / เงินให้น้อง	4.21	1.20	ค่อนข้างมาก
2. นักเรียนให้เงินแก่ขอทาน	3.67	1.22	ค่อนข้างมาก
3. ในการโดยสารรถประจำทาง นักเรียนจะ สละที่นั่งแก่เด็กสตรีมีครรภ์ และคนชรา	4.38	1.16	ค่อนข้างมาก
4. นักเรียนให้อภัย และไม่โกรธเพื่อน เมื่อถูกกระทำ ให้ไม่พอใจ	4.32	1.00	ค่อนข้างมาก
5. นักเรียนช่วยสอนการบ้าน/อธิบายความรู้แก่ เพื่อนในชั้นเรียน	3.92	1.10	ค่อนข้างมาก
6. นักเรียนจะไปร่วมทำบุญตักบาตร หรือถวาย สังฆทานใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.90	1.37	ค่อนข้างมาก
รวม	4.07	1.17	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ในภาพรวมและรายชื่อนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา
 ด้านการให้ทาน ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียน
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คือ ในการโดยสารรถประจำทางนักเรียนจะสละที่นั่งแก่เด็ก
 สตรีมีครรภ์ และคนชรา ($\bar{x}=4.38$) นักเรียนให้อภัย และไม่โกรธเพื่อน เมื่อถูกกระทำ
 ให้ไม่พอใจ ($\bar{x}=4.32$) และนักเรียนให้เงินแก่ขอทาน ($\bar{x}=3.67$)

ตารางที่ 8 แสดงค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ด้านความเมตตากรุณา

ข้อความ	ระดับของการนำไปใช้		ความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. นักเรียนไม่รังแกสัตว์ต่าง ๆ	4.45	1.12	ค่อนข้างมาก
2. นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนที่เดือดร้อน/โดนรังแก	4.27	1.01	ค่อนข้างมาก
3. นักเรียนช่วยชี้แจงและแนะนำตักเตือนเพื่อนที่คะแนนไม่ดีให้ตั้งใจเรียน	4.06	1.06	ค่อนข้างมาก
4. นักเรียนดีใจเมื่อเพื่อน/คนในครอบครัวมีความสุขและประสบความสำเร็จ	5.03	0.93	มาก
5. นักเรียนแสดงความเห็นอกเห็นใจ /ให้กำลังใจเมื่อเพื่อนมีความทุกข์ในเรื่องการเรียน และส่วนตัว	4.74	0.98	มาก
6. นักเรียนสวดมนต์และแผ่เมตตาทำก่อนนอน	3.38	1.53	ค่อนข้างน้อย
รวม	4.32	1.10	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ด้านความเมตตากรุณา ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก คือ นักเรียนดีใจเมื่อเพื่อน/คนในครอบครัวมีความสุขและประสบความสำเร็จ และ นักเรียนมักแสดงความเห็นอกเห็นใจ /ให้กำลังใจเมื่อเพื่อนมีความทุกข์ในเรื่องการเรียน และส่วนตัว ส่วนข้อที่นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย คือ นักเรียนสวดมนต์และแผ่เมตตาทำก่อนนอน นอกนั้นนักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

ตารางที่ 9 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร **ด้านความสันโดษ**

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. นักเรียนรู้จักใช้ทรัพย์สิน /สิ่งของอย่างคุ้มค่าและ ประหยัด	4.46	1.04	ค่อนข้างมาก
2. นักเรียนไม่คิดอยากได้ของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของตน	4.84	1.22	มาก
3. นักเรียนจะเลือกซื้อสิ่งของจากความจำเป็น หรือประโยชน์ของสิ่งนั้น มากกว่าความอยากได้	4.26	1.17	ค่อนข้างมาก
4. เมื่อนักเรียนถูกใจเสื้อผ้า /สิ่งของจะเลือกซื้อทุก ครั้งโดยไม่คำนึงถึงราคาที่เหมาะสมกับรายได้ที่ ได้รับจากผู้ปกครอง	3.12	1.38	ค่อนข้างน้อย
5. เมื่อนักเรียนได้สิ่งของ/ เครื่องใช้ที่ไม่เหมาะสม กับตนเองก็จะให้กับผู้อื่นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์	4.06	1.13	ค่อนข้างมาก
6. นักเรียนนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทั้งใน เรื่องการเรียน และส่วนตัว	4.21	1.01	ค่อนข้างมาก
รวม	4.16	1.16	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ในภาพรวมและรายชื่อนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา
 ด้านความสันโดษ ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก ยกเว้นนักเรียนไม่คิดอยากได้ของผู้อื่นที่
 ไม่ใช่ของตน นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก และข้อที่นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 ค่อนข้างน้อย คือ เมื่อนักเรียนถูกใจเสื้อผ้า/สิ่งของจะเลือกซื้อทุกครั้งโดยไม่คำนึงถึงราคา
 ที่เหมาะสมกับรายได้ที่ได้รับจากผู้ปกครอง

ตารางที่ 10 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร ด้านความไม่ประมาท

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือ / ฟังครูอธิบายใน ชั้นเรียน	4.51	0.88	ค่อนข้างมาก
2. นักเรียนวางแผนเกี่ยวกับการเรียนและการทำ กิจกรรมต่าง ๆ	4.42	0.95	ค่อนข้างมาก
3. นักเรียนรู้จักใช้จ่ายเงินและทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย	3.60	1.32	ค่อนข้างมาก
4. นักเรียนมีเงินเก็บออม	4.65	1.16	มาก
5. นักเรียนปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด เช่น ไม่ห้อยโหนรถประจำทาง / ข้ามถนนโดยใช้ทาง ม้าลายหรือสะพานลอย	4.81	1.13	มาก
6. นักเรียนไม่พัวพัน / เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ทั้งปวง	5.20	1.25	มาก
รวม	4.53	1.11	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ด้านความไม่
 ประมาท ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียน
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก คือ นักเรียนไม่พัวพัน / เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งปวง
 นักเรียนปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด เช่น ไม่ห้อยโหนรถประจำทาง/ข้ามถนนโดยใช้ทาง
 ม้าลายหรือสะพานลอย และนักเรียนมีเงินเก็บออม

ตารางที่ 11 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร **ด้านการพึ่งตน**

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1.นักเรียนจะพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายทั้ง ที่บ้าน และโรงเรียนด้วยตนเอง	4.74	0.90	มาก
2.นักเรียนดูแลทำความสะอาดเสื้อผ้า และ เครื่องใช้ของตนเอง	4.76	1.06	มาก
3.เมื่อเกิดปัญหานักเรียนจะพยายามแก้ปัญหา ด้วยตนเองก่อน	4.77	0.96	มาก
4.นักเรียนจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งจาก หนังสือ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต นอกเหนือจากที่เรียนในชั้นเรียน	4.58	1.04	มาก
5.นักเรียนจะพยายามทำคะแนนในรายวิชาต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยไม่ทุจริตในการสอบ	4.77	1.06	มาก
6.นักเรียนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับปรุงและพัฒนาตนเอง	4.21	1.08	ค่อนข้างมาก
รวม	4.64	1.02	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ในภาพรวมและรายชื่อนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา
 ด้านการพึ่งตน ไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียนนำไปใช้
 ในชีวิตประจำวันมากที่สุดคือ นักเรียนจะพยายามทำคะแนนในรายวิชาต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยไม่
 ทุจริตในการสอบ เมื่อเกิดปัญหานักเรียนจะพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อน ($\bar{x} = 4.77$) และ
 นักเรียนดูแลทำความสะอาดเสื้อผ้า และเครื่องใช้ของตนเอง ($\bar{x} = 4.76$) ยกเว้นข้อที่นักเรียนนำ
 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับปรุงและพัฒนาตนเอง นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 12 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้ปัญญา

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. นักเรียนหมั่นศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้	4.49	0.96	ค่อนข้างมาก
2. นักเรียนนำหลัก (สุ = ฟัง, จิ = คิด, ปุ = ถาม, ลิ = เขียน) มาใช้ในการศึกษาเล่าเรียน	4.32	1.01	ค่อนข้างมาก
3. นักเรียนพิจารณาและแก้ไขปัญหาทั้งเรื่องการ เรียนและเรื่องส่วนตัวด้วยความถูกต้อง สมเหตุสมผล	4.65	0.88	มาก
4. นักเรียนไม่หลงเชื่อสิ่งต่างๆ อย่างงมงาย	4.71	1.03	มาก
5. นักเรียนคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสติ	4.70	0.88	มาก
6. นักเรียนหมั่นปฏิบัติธรรม /ฝึกสมาธิเพื่อพัฒนา ปัญญา	3.84	1.20	ค่อนข้างมาก
รวม	4.45	0.99	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ด้านการใช้
 ปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียน
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก คือ นักเรียนจะไม่หลงเชื่อสิ่งต่างๆ อย่างงมงาย
 นักเรียนคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสติ และนักเรียนพิจารณาและแก้ไขปัญหาทั้งเรื่องเรียนและ
 เรื่องส่วนตัวด้วยความถูกต้อง สมเหตุสมผล นอกนั้นนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไป
 ใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

ตารางที่ 13 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร ด้านการฝึกตน

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1.นักเรียนไม่เกียจคร้านในการทำงานทั้งที่บ้าน / โรงเรียน	4.41	1.00	ค่อนข้างมาก
2.นักเรียนไม่พาตนเองไปในทางที่เสื่อม เช่น ร้าน เกม สถานที่เที่ยวกลางคืน / เสพสิ่งเสพติด	4.97	1.25	มาก
3.นักเรียนปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยที่บ้าน / โรงเรียน	4.84	0.93	มาก
4.นักเรียนรู้จักระงับความโกรธ	4.52	1.01	ค่อนข้างมาก
5.นักเรียนหมั่นฝึกฝนตนเองในสิ่งที่ชอบและมี ความถนัด เช่น คอมพิวเตอร์ ดนตรี และกีฬา	4.87	0.97	มาก
6.เมื่อนักเรียนประสบปัญหา ก็สามารถควบคุม อารมณ์และความคิดของตนให้มีความพร้อมที่ จะแก้ปัญหา	4.59	0.94	มาก
รวม	4.70	1.02	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ด้านการ
 ฝึกตน ไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียนนำไปใช้ใน
 ชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก คือนักเรียนไม่เกียจคร้านในการทำงานทั้งที่บ้าน /โรงเรียน และ
 นักเรียนรู้จักระงับความโกรธ นอกนั้นนักเรียนมีการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ด้านการฝึก
 ตน ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

ตารางที่ 14 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร ด้านการเห็นคุณค่าชีวิต

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1.นักเรียนเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ต่อร่างกาย	4.60	0.94	มาก
2.นักเรียนใช้เวลาว่างในช่วงปิดภาคเรียนหา รายได้พิเศษ	3.52	1.59	ค่อนข้างน้อย
3.นักเรียนพยายามปรับปรุงตนเองเมื่อกระทำ ความผิดหรือพบข้อบกพร่อง	4.61	0.90	มาก
4.นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล - เบญจธรรม	4.18	1.07	ค่อนข้างมาก
5.นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อ ส่วนรวม	4.33	1.12	ค่อนข้างมาก
6.นักเรียนมีความสุขในการทำมาตย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ	4.88	0.99	มาก
รวม	4.35	1.10	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 14 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ด้านการเห็น
 คุณค่าชีวิต ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียน
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก คือ นักเรียนมีความสุขในการทำมาตย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ
 นักเรียนพยายามปรับปรุงตนเองเมื่อกระทำ ความผิดหรือพบข้อบกพร่อง ส่วนข้อที่นักเรียน
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย คือ นักเรียนใช้เวลาว่างในช่วงปิดภาคเรียนหารายได้พิเศษ

ตารางที่ 15 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของคะแนนการนำ
 ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
 กรุงเทพมหานคร ด้านความเป็นอิสระไม่ยึดติด

ข้อความ	ระดับของ การนำไปใช้		ความ หมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนรู้แพ้ รู้ชนะ	5.00	0.92	มาก
2. ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง	4.73	0.93	มาก
3. นักเรียนคิดว่าเพื่อนต้องเป็นไปตามที่เราต้องการ จะรักเราและอยู่กับเราตลอดไป	3.55	1.38	ค่อนข้างน้อย
4. นักเรียนเลือกคบเพื่อนที่เรียนเก่งและมีฐานะดี	2.72	1.49	ค่อนข้างน้อย
5. เมื่อนักเรียนสูญเสีย / พลัดพรากจากสิ่งต่าง ๆ ที่รักจะมีสติและไม่เสียใจจนเกินไป	4.15	1.21	ค่อนข้างมาก
6. นักเรียนไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่างๆ จนทำให้เกิด ปัญหาและความทุกข์	4.22	1.24	ค่อนข้างมาก
รวม	4.06	1.20	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 15 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการเห็น
 คุณค่าชีวิต ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียน
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก คือ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะรู้แพ้ รู้ชนะ รองลงมา
 เป็นข้อที่ว่า ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง
 ส่วนข้อที่นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย คือ นักเรียนเลือกคบเพื่อนที่เรียนเก่ง
 และมีฐานะดี และนักเรียนคิดว่าเพื่อนต้องเป็นไปตามที่เราต้องการจะรักเราและอยู่กับเรา
 ตลอดไป

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้านจำแนกตามเพศ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	0.79	1	0.08	0.31
ภายในกลุ่ม	27.62	106	0.26	
รวม	27.70	107		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทาง
พระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามรายได้ของผู้ปกครอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	0.78	2	0.39	1.48
ภายในกลุ่ม	41.61	159	0.26	
รวม	42.39	161		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกันมีการนำค่านิยมทาง
พระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ
0.05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	24.47	7	3.50	7.63*
ภายในกลุ่ม	194.41	424	0.46	
รวม	218.61	431		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 18 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe ผลการทดสอบปรากฏดังตารางที่ 19

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามอาชีพของผู้ปกครองในการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน

อาชีพ	รับราชการ	รัฐวิสาหกิจ	เอกชน	ค้าขาย	เกษตรกร	รับจ้าง	อื่นๆ	ไม่มีอาชีพ
$\bar{x}$	4.38	4.40	4.40	4.32	4.47	4.41	4.13	3.70
รับราชการ	-	0.03	0.03	-0.05	0.09	0.04	-0.24	-0.68*
รัฐวิสาหกิจ	-	-	0.00	-0.07	0.07	0.01	-0.26	-0.70*
เอกชน	-	-	-	-0.07	0.07	0.01	-0.26	-0.70*
ค้าขาย	-	-	-	-	0.14	0.09	-0.19	-0.63*
เกษตรกร	-	-	-	-	-	-0.06	-0.33	-0.77*
รับจ้าง	-	-	-	-	-	-	-0.27	-0.72*
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-0.44
ไม่มีอาชีพ	-	-	-	-	-	-	-	-

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 19 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 6 คู่คือ

กลุ่มนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันต่ำกว่า กลุ่มนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพ รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เกษตรกร และรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของการนำค่านิยมทาง
พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตรประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามการอบรมเลี้ยงดู

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	1.87	2	0.94	4.21*
ภายในกลุ่ม	35.34	159	0.22	
รวม	37.21	161		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน นำค่านิยมทาง
พระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตรประจำวันโดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05
ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe ผลการทดสอบปรากฏดังตารางที่ 21

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามการอบรมเลี้ยงดู ในการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน

การอบรมเลี้ยงดู		กวดขัน	ประชาธิปไตย	ปล่อยปละละเลย
	$\bar{x}$	4.37	4.41	4.17
กวดขัน	4.37	-	0.05	-0.20
ประชาธิปไตย	4.41	-	-	-0.25*
ปล่อยปละละเลย	4.17	-	-	-

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 21 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการทดสอบ พบว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีลักษณะชีวิตสังคมภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพและรายได้ต่างกันนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในแต่ละโรงเรียน สำหรับเก็บข้อมูล จำนวน 480 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 6 ระดับ จำนวน 54 ข้อ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยแจกแบบสอบถาม จำนวน 480 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 451 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.95 ในจำนวนนี้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 433 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.20 จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการเซฟเฟ แล้วนำเสนอข้อสรุปในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. การนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 9 ประการ พบว่า นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากในด้านการฝึกตน และด้านการฟังตน ส่วนค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการให้ทาน ด้านความเมตตากรุณา ด้านความสันโดษ ด้านความไม่ประมาท ด้านการฟังตน ด้านการใช้ปัญญา ด้านการฝึกตน ด้านการเห็นคุณค่าชีวิต และด้านความเป็นอิสระไม่ยึดติด นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

2. การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะชีวิตสังคม ภูมิหลังและฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน

ปรากฏผลดังนี้ คือ

2.1. นักเรียนเพศชายและเพศหญิง นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3. นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ประกอบอาชีพนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เกษตรกร และรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมนักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก จากผลการวิจัยดังกล่าวนับเป็นผลดี ที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน อาจเป็นเพราะนักเรียนเห็น ความสำคัญของค่านิยม ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนของครูที่เน้นให้นักเรียนเห็น ความสำคัญของการประยุกต์ใช้ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน โดยกรอบความคิด ในการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่ กำหนดว่าการจัดการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาของครูต้องจัดตามหลักไตรสิกขา กล่าวคือ มาตรฐาน ส 1.3 เน้นเรื่อง การประพฤติปฏิบัติซึ่งเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้ปรากฏแก่คนอื่น มาตรฐานนี้เทียบได้ กับอริยศีลสิกขาซึ่งเป็นการอบรมในเรื่องศีลคือการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย มาตรฐาน ส 1.2 เน้นเรื่องการพัฒนาคุณธรรมที่ดี เช่น สมาธิ ศรัทธา มาตรฐานนี้เทียบได้กับอริยจิตตสิกขา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องจิตคือคุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาธิ และมาตรฐาน ส 1.1 เน้นเรื่องการพัฒนาความรู้ซึ่งรวมทั้งความรู้ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและ ความเห็นที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาเทียบได้กับอริยปัญญาสิกขาซึ่งเป็นการอบรมในเรื่อง ปัญญา (พระเทพโสมถ, 2545: 9) และจากงานวิจัยของณัฐสุดา จตุราภากุล(2546) พบว่า เนื้อหาในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีความเหมาะสมสำหรับ นำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาตามแนวคิดพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) จึงทำให้โรงเรียนต่างๆ มีการจัดกิจกรรม โครงการที่สนับสนุนการนำค่านิยมทาง พระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น กิจกรรมค่ายพุทธบุตร โรงเรียนวิถีพุทธ โครงการคุณธรรมนำความรู้ กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา เป็นต้น

องค์กรที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นองค์กรที่มีส่วนช่วยกระตุ้นการนำค่านิยมมาใช้ในชีวิตประจำวัน คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา ได้กำหนดให้คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นมาตรฐานด้านผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน ทั้งนี้เพื่อ พัฒนาระบบการจัดการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพ และให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาที่ มีการบริหาร และการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมี

ความสุข (<http://www.onesqa.or.th>) ทำให้แต่ละโรงเรียนต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 33) เช่น ความเมตตา กรุณา ความเสียสละ ความไม่ประมาท เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประการแรกว่า ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 4) และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ส 1.2 ระบุว่า นักเรียนยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยเฉพาะค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการพึ่งตนและการฝึกตนมีการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก ทั้งนี้เป็นเพราะค่านิยมทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์กันเพราะพระพุทธศาสนาสอนให้คนพึ่งตนเอง ไม่หวังพึ่งผู้อื่น จึงทำให้ตนเองต้องฝึกตนให้เจริญอกงามหรือพัฒนาตน ทำให้ชีวิตดีขึ้นทั้งในด้านความประพฤติ การอยู่ร่วมกันในสังคม จิตใจ และปัญญา โดยใช้ไตรสิกขาซึ่งเป็นหลักแห่งการศึกษาที่ฝึกคนให้เจริญพัฒนา มีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยต่อกัน ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2546 : 124) โดยเฉพาะเยาวชนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการพึ่งตนเองและการฝึกตน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสอดคล้องตามโครงสร้างของหลักสูตรทั้งในอดีตและปัจจุบันโดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้คาดหวังให้เด็กและเยาวชนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ มีความสามารถในการสื่อสาร การจัดการและใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น และเป็นบุคคลที่ดีงามในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและสังคม และพึ่งตนเองได้

2. การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า นักเรียนเพศชายและเพศหญิงนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานแต่สอดคล้องกับแนวคิดของ Bem (1974) ที่กล่าวว่า บทบาทหญิงชายแบบสมัยใหม่ไม่แตกต่างกัน มีความเท่าเทียมกัน และไม่แบ่งแยกบทบาทหญิงชายอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถ

เรียกลักษณะบทบาททางเพศแบบนี้ได้ว่า “Gender Role Nontraditionality” หรือบทบาทหญิงชายแบบไม่ยึดติดกับแบบดั้งเดิม ซึ่งผู้ที่ยึดในบทบาทหญิงชายที่สมัยใหม่จะแสดงลักษณะไม่ตรงตามเพศของตนที่ยึดตามแบบดั้งเดิม จะมีอิสระในการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ โดยไม่ต้องอาศัยมาตรฐานบทบาทหญิงชายของสังคมเพียงอย่างเดียวในการกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ดังเช่น ผู้หญิงจะมีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนใจ โดยไม่จำกัดว่าสิ่งนั้นเป็นการกระทำของบทบาทของเพศหญิงหรือเพศชาย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Spemce และ Helmreich (1978) กล่าวว่า บุคคลที่มีบทบาทชายหญิงแบบสมัยใหม่จะมีลักษณะของการกระทำที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง การกล้าแสดงออก ความเป็นอิสระ เป็นต้น การแสดงถึงลักษณะความเป็นชายรวมทั้งบุคคลนั้นจะแสดงลักษณะของการกระทำที่มีความเป็นหญิงร่วมด้วย เช่น การเป็นมิตร การช่วยเหลือผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เพศชายและเพศหญิงมีการนำค่านิยมไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่ต่างกัน

3. การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน พบว่า นักเรียนที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) ที่พบว่า นักเรียนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการวิจัยนี้หากพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาจพิจารณาได้ว่า ในแต่ละครอบครัวอาจเห็นสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่มีความเสื่อมโทรมทำให้เห็นความสำคัญโดยเฉพาะปัญหาของวัยรุ่น จึงมีการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามแก่เยาวชน ซึ่งอาจจะมีผลทำให้พ่อแม่ และผู้ปกครองเพิ่มความเอาใจใส่ดูแลบุตรของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้นุตรหลานของตนเองไปก่อปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นปัญหาสังคมตามมา จึงทำให้ไม่ว่านักเรียนจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันจึงไม่มีผลต่อการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกันนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ดังที่สมพร เทพสิทธิ์า (2525) กล่าวว่า ครอบครัวเป็น

สถาบันแรกที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝัง และถ่ายทอดค่านิยมให้แก่สมาชิกในวัยต้นของชีวิต ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าการประกอบอาชีพของผู้ปกครองอาจส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมแก่บุตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์เทพ มั่นตรง (2527) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองตาม การรับรู้ของตนเอง ในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า อิทธิพลของครอบครัวมีผลต่อการปลูกฝังค่านิยม

5. การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันหลักและเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตและเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเด็ก นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว และการให้การศึกษาในครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพคนและบุคลิกภาพ ซึ่งรวมทั้งค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน (ลักขณา สกุลลิขเรศสีมา, 2542 : 101) ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูบุตรแต่ละครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากงานวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) พบว่า นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีคะแนนเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติสูงกว่านักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย ดังแนวคิดของอลิซาเบธ บี เฮอร์ลอค (1978) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผลยอมรับนับถือในความคิดและความสามารถของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร

จากแนวคิดของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีส่วนช่วยพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น เด็กจะเป็นคนเปิดเผยเป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผลมีความรับผิดชอบ มีอารมณ์ขัน ร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี เรียนรู้อะไร ๆ ได้อย่างรวดเร็ว สามารถปรับตัวได้ดีและกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ สามารถช่วยเหลือตัวเองและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์

มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า รู้จักใช้เหตุผลเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น (ลักขณา สกุลลิขเรศสีมา, 2542: 91) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะนำไปสู่การปลูกฝังและพัฒนา ค่านิยมทางพระพุทธศาสนาได้ เพราะรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบประชาธิปไตยนั้นจะ ช่วยให้เด็กและเยาวชนพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมตามวัย อีกทั้งยังนำไปสู่การปฏิบัติตนตาม ค่านิยมที่เหมาะสมและดีงาม ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตรประจำวันมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตรประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” ที่ได้อธิบายมาแล้วแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการพึ่งตน และการฝึกตนไปใช้ในชีวิตรประจำวันมาก และค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการให้ทาน ความเมตตา กรุณา ความไม่สันโดษ ความไม่ประมาท การใช้ปัญญา การเห็นคุณค่าชีวิต และความเป็นอิสระ ไม่ยึดติดนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันค่อนข้างมาก จะมีเพียงค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านความเมตตา กรุณา ในเรื่องการสวดมนต์และแผ่เมตตาทำก่อนนอน และค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการเห็นคุณค่าชีวิต เรื่องการใช้เวลาว่างในช่วงปิดภาคเรียนหารายได้พิเศษ อย่างไรก็ตามยังไม่ มีค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านใดที่นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

ด้านครูผู้สอน

ควรส่งเสริมการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตรประจำวันของนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ ความสำคัญ ตลอดจนตระหนักถึงความจำเป็นในการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตรประจำวันมากขึ้น และครูต้องเน้นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นในประเด็นของการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันค่อนข้างน้อย ได้แก่ การสวดมนต์และแผ่เมตตาทำก่อนนอน การใช้เวลาว่างในช่วงปิดภาคเรียนหารายได้พิเศษ ส่วนค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันมากก็ควรส่งเสริมการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ด้านผู้บริหาร

ควรจัดโครงการที่ส่งเสริมและสนับสนุนการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น โครงการสานสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โครงการ ธนาคารความดี โครงการจิตอาสา และโครงการค่ายคุณธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรมี การประเมินผล / ติดตามอย่างต่อเนื่อง

ด้านผู้ปกครอง

พ่อแม่ ผู้ปกครองควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุตรหลานของตนนำค่านิยมทาง พระพุทธศาสนาในแต่ละด้านไปใช้ในชีวิตรประจำวัน โดยมุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยเฉพาะ การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบประชาธิปไตยที่เสริมสร้างและพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์ เพราะ ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเป็น ตัวอย่างที่ดีงามแก่เยาวชนด้วย เพื่อให้เยาวชนสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตรประจำวัน จนเกิด เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่ สามารถให้นักเรียนนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน
2. ควรศึกษาปัจจัย และตัวชี้วัดสำคัญของการสอนค่านิยมทางพระพุทธศาสนาที่มี ประสิทธิภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.

เกียรติศักดิ์ อิชานันท์. การสร้างค่านิยมที่ดีในสังคมไทย. **วารสารวัฒนธรรมไทย**. 23 (มีนาคม 2527): 62-76.

งามตา วรินทร์านนท์. ปลุกฝังเยาวชนไทยอย่างไรให้เป็นคนดี. ในมนัส บุญประกอบ, วิลาศลักษณ์ ชวัลลดี, **รวมบทความร่วมสรรค์สร้างเด็กและเยาวชน**, 9 –14. กรุงเทพมหานคร: ธีรวิศการพิมพ์, 2546

เชาวลิต สุไลมานดี. **การศึกษาการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ณัฐสุดา จตุราภากุล . **การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์. **จริยธรรมของเยาวชนไทย.**

กรุงเทพมหานคร: รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2520.

ดำรง สมฤทธิ์. **ประเภทและองค์ประกอบของท่าน(Online).** แหล่งที่มา :

<http://www.dhammathai.org/treatment/poem 15.php>. (15 ตุลาคม 2550)

ดำรง สมฤทธิ์. **การให้ทานที่ไม่ดี(Online).** แหล่งที่มา :

<http://www.dhammathai.org/treatment/poem 15.php>. (15 ตุลาคม 2550)

ทิตนา แชมมณี. **การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.**

กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, 2542.

บันลือ พุกกะวัน. **ยุทธศาสตร์การสอน ตามหลักสูตรแนวใหม่.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

- ผาสุขสันต์ ไหมทิพย์. **การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังต่างกัน.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พงษ์เทพ มั่นตรง. **บทบาทของผู้ปกครองตามการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- พนัส หันนาคินทร์. **การสอนค่านิยมและจริยธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์, 2526.
- พระครูศีลวัฒน์นาภิรม. **ประกายแห่งปัญญา** เล่ม 6 . กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้ง, 2546.
- พระเทพกวี.ชีวีตนี้มีค่า. ใน สำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการพัฒนาคุณธรรม**, หน้า 165 – 169. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **กรอบแนวคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2545.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พัฒนาตน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2530.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ความรักจากวาเลนไทน์ สู่วิถีความเป็นไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2538.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมกับการพัฒนาชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2539.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม.** โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2540.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม(ฉบับปรับปรุงและขยายความ).** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2542.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.**(Online). แหล่งที่มา: <http://www.84000.org/tipitaka/dic>.(15 มิถุนายน 2550)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.**(Online). แหล่งที่มา: <http://www.84000.org/tipitaka/dic>.(15 มิถุนายน 2550)
- พระปริยัติเมธี. ผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย. ใน วิชัย ธรรมเจริญ. **ธรรมศึกษาตรี.** หน้า 19 – 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2544.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมบุญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.**

พิมพ์ครั้งที่ 83. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2548.

พระมหาทองสุภย์ สุริยโชโต. **แนวคิดเพื่อพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมของเยาวชนไทย.**

ใน เอกสารวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูสังคมศึกษา สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย, **แนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในปัจจุบัน.**

8 – 17. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพี.เอ.ลีฟวิ่ง, 2533.

พระราชวรมูณี (ป.อ. ปยุตฺโต). **ค่านิยมแบบพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: เทียนวรรณ, 2527.

พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร วิฑูวณฺโณ) **พึ่งตนเอง.** (แม่ชีสังวาล สุภชัย พิมพ์แจกเนื่องในอายุครบ 64 ปี 17 พฤศจิกายน 2533)

พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร วิฑูวณฺโณ) **การสั่งสมบุญด้วยการให้ทาน.** กรุงเทพมหานคร:

สุทธิสารการพิมพ์, 2535. (พิมพ์เป็นที่ระลึกในการฉลองกฎีกกรรมฐานวัดธรรมประดิษฐ์ ตำบลคูขุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา 13 มิถุนายน 2535)

เพ็ญแข ประจันปัจฉิม และอ้อมเดือน สดมณี. **ค่านิยมของชนบทไทย: ค่านิยมทางวัตถุกับค่านิยมทางระเบียบประเพณี.** สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.

พื่น ดอกบัว. **พระพุทธศาสนากับคนไทย.** กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาคาร, 2542.

เมธี ปิณฑนนท์. **วิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม. ครุปริทัศน์.** 8(กุมภาพันธ์ 2526):

42 - 48.

มูลนิธิชัยพัฒนา. **พระราชดำรัส-พระบรมราโชวาท.**(Online). แหล่งที่มา:

[http://www.chaipat.or.th/intranet/royal_speech/detail.php?speech_id=440.](http://www.chaipat.or.th/intranet/royal_speech/detail.php?speech_id=440)

(3 พฤษภาคม 2550)

ยนต์ ชุ่มจิต. **การศึกษาและความเป็นครูไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร :

ไอดีเอ็นเอสไตร์ ,2546.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร:

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546.

รัจวี นพเกตู. **จิตวิทยาทางเพศ.** กรุงเทพมหานคร: ประกายพริ้ง, 2542.

ลักขณา สกุลลิขเรศสีมา. **การอบรมเลี้ยงดูเด็ก.** นครราชสีมา : โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2542.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, ประทีป จินนี. **การอบรมเลี้ยงดู : รูปแบบและผลที่เกิดกับลูกรัก.** ใน

มนัส บุญประกอบ, วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี, **รวมบทความร่วมสรรค์สร้างเด็กและ**

เยาวชน, 53 –61. กรุงเทพมหานคร: ธนวัชการพิมพ์, 2546

วลัย พานิช. แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4) . **วารสารครุศาสตร์**.33 (พฤศจิกายน 2547 – กุมภาพันธ์ 2548): 43 – 57.

วลัย พานิช. กิจกรรมการพัฒนาค่านิยม. ในวลัย พานิช, **ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**, 157-171. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

วสิน อินทสระ. **การฟังตน**. กรุงเทพมหานคร: เรือนธรรม, 2544.

วสิน อินทสระ. **ความสุขที่หาได้ง่าย**. กรุงเทพมหานคร: เรือนธรรม, 2546.

ศูนย์ปฏิบัติการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **จำนวนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสังกัด ประจำปี 2550(Online)**. แหล่งที่มา : http://210.1.20.11/doc/doc/web_doc/download/sch50. (10 ตุลาคม 2550)

สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา ผลเกลี้ยง. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: สยาม สปอร์ต ซินดิเคท, 2544.

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). **ศีล สันโดษ**. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางแฉล้ม ประทุมวงศ์ ณ เมรุวัดโสมนัสสวรวิหาร วันเสาร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2520)

สมศรี กิจชนะพานิชย์. **บทบาทสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. **รวมบทความร่วมสรรค์สร้างเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร: ธนวิฑฑการพิมพ์, 2546.

สุชา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอม. **จิตวิทยาการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ม.ป.ป.

สุโขทัยธรรมมาธิราชม มหาวิทยาลัย. สาขาคหกรรมศาสตร์. **เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม หน่วยที่ 9-15**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นำกัังการพิมพ์, 2529.

สุมน อมรวิวัฒน์. กลวิธีสอนจริยศึกษาและการสอดแทรกคุณธรรม. ใน คณาจารย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **จริยธรรมและค่านิยม: พื้นฐานทางจิตใจของคนไทย**. หน้า 17-24. กรุงเทพมหานคร: สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์, 2542.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. **การสำรวจภาวะ**

เศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน(Online). แหล่งที่มา :

<http://portal.nso.go.th/otherWS-word-context root/index.jsp>. (19 พฤศจิกายน 2550)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). **วิสัยทัศน์ของ**

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.(Online). แหล่งที่มา:

<http://www.onesqa.or.th/th>.(23 พฤศจิกายน 2550)

อรชума พุ่มสวัสดิ์. **การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ที่ได้รับการ**

อบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **การพัฒนาค่านิยมของเด็ก**. **วารสารพัฒนาหลักสูตร**. 72 (มีนาคม 2531):

7-10.

เอมจันทร์ สุวินทวงศ์. **กลวิธีการสอนสังคมศึกษา : การพัฒนาความคิดและค่านิยม**.

กรุงเทพมหานคร: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2526.

ภาษาอังกฤษ

Barron, Carrie Y. A comparative analysis of the values that are predominant in

private schools, public choice schools, and public attendance – zone

schools in san Antonio, Texas. **Dissertation Abstracts International** 57: 7

(January 1997): 2960-A.

Bem, Sandra L. The Measurement of psychological Androgyny. **Journal of**

Consulting and Chincal psychology. 42(April 1974): 155-162.

Block, J.H. Conception of sex role: Some cross- cultural and longitudinal

perspectives. **American Psychologist**. 28 (1973): 515 -526

Cook, Eller Piel. **Psychological androgyny**. New York: Pergamon Press, 1985.

Hong, Xiao. A comparative study of childrearing values in the United States and

China. **Dissertation Abstracts International** 59: 9 (March 1999): 3664-A.

Hurlock, E.B. **Developmental psychology: A life scan approach**. 5 th ed. New Delhi:

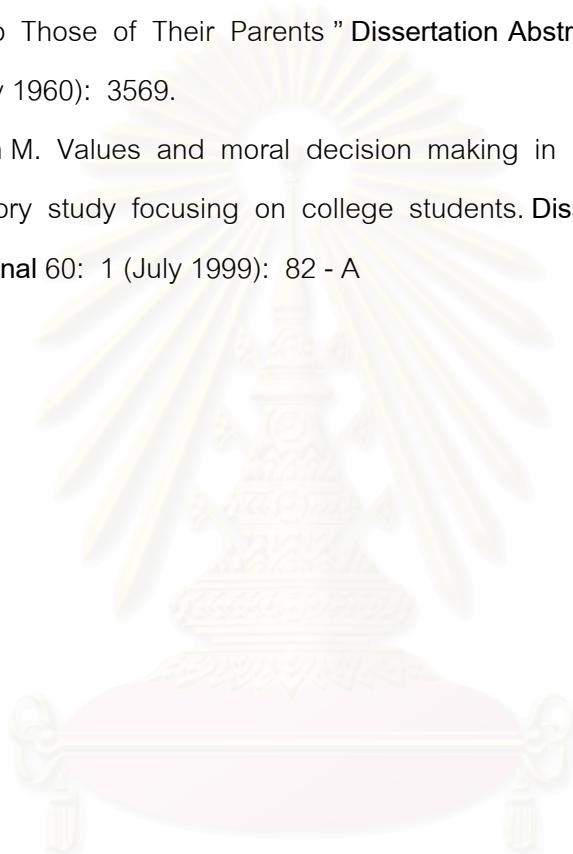
Tata McGraw – Hill, 1980.

Rokeach, Milton. **Understanding Human Values**. New York: Macmillian Publishing. 1979.

Schaffer, Kay F. **Sex role and human behavior**. Massachusetts: University of Toledo Winthrop, 1981.

Sister Grande, Mary Vera Del. " A Study of Values of Catholic High School Students of Differing Socioeconomic Backgrounds and the Relationship of these Values to Those of Their Parents " **Dissertation Abstracts International** 9 (February 1960): 3569.

Vallimont, Judith M. Values and moral decision making in a pluralistic Society: An introductory study focusing on college students. **Dissertation Abstracts International** 60: 1 (July 1999): 82 - A

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจเครื่องมือวิจัย

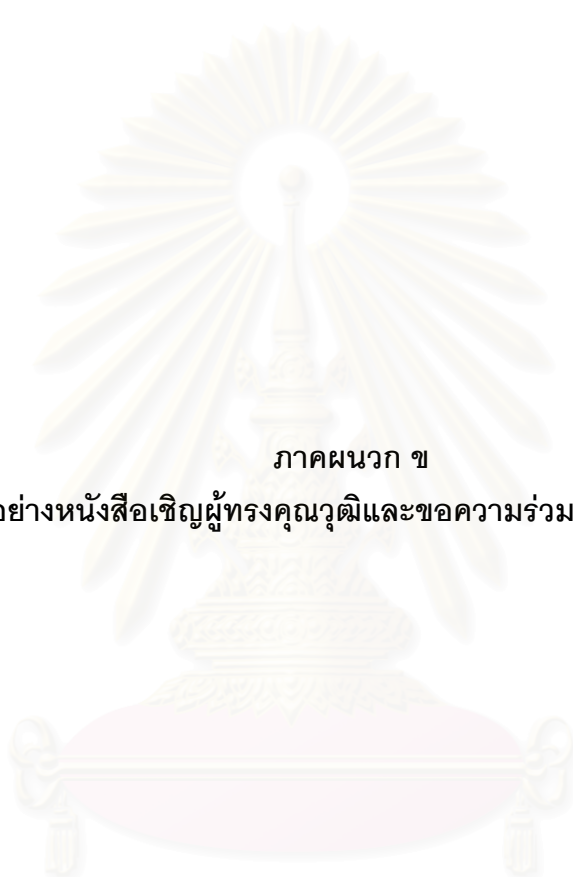
ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแบบสอบถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

1. รองศาสตราจารย์ ลิขิต กาญจนภรณ์
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กัลยา กาญจนภรณ์
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
3. อาจารย์ ดร. วรณี เจตจำนงนุช
อาจารย์ประจำสาขาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาหลักสูตรการสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน

1. พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร. (เทียบ สิริญาโน)
คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผศ.รท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาบาลี และสันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. นางอุทุมพร มูลพรหม
อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ศึกษาราชการบ้านาญ

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2771)/0772

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

26 กันยายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

กราบนมัสการ พระสุธีธรรมานุวัตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา ไพธิ์สวอย นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อ ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 - 2710

ศธ 0512.6(2771)/0774

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

26 กันยายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัลยา กาญจนารักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา ไพธิ์สวย นิสิตชั้นปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อ ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 – 2710

ศธ 0512.6(2771)/0776

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

26 กันยายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นางอุทุมพร มุลพรหม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สว้ย นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อ ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 - 2710

บันทึกข้อความ

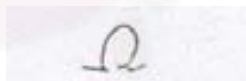
ส่วนราชการ สำนักงานหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82710
ที่ ศธ.0512.6(2771)/0773 วันที่ 26 กันยายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา ไพธิสวย นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ อาจารย์วิมลมาศ อัมพลพงศ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.นรุตม์ สุทธิจิตต์)

รองคณบดีด้านหลักสูตรและการสอน

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1076

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

7 พฤศจิกายน 2550

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสังเวช

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานใน รายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมากในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นรุทธ์ สุทจิจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 – 2710

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1078

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

7 พฤศจิกายน 2550

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สววย นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สววย ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมากในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 – 2710

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1079

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

7 พฤศจิกายน 2550

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกะปิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 – 2710

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1080

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

7 พฤศจิกายน 2550

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 – 2710

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1200

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

22 พฤศจิกายน 2550

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 – 2710

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1205

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

22 พฤศจิกายน 2550

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานารีวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมากในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0 – 2218 – 2710

ภาคผนวก ค
รายชื่อโรงเรียนที่ใช้เก็บข้อมูลวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อโรงเรียนที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1

1. ร.ร. มักกะสันพิทยา
2. ร.ร. ราชวินิต มัธยม
3. ร.ร. มัธยมวัดธาตุทอง
4. ร.ร. โยธินบูรณะ
5. ร.ร. สันติราษฎร์วิทยาลัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2

1. ร.ร. จันทร์หุ่นบำเพ็ญ
2. ร.ร. เทพลีลา
3. ร.ร. ราชดำริ
4. ร.ร. ฤทธิยะวรรณาลัย
5. ร.ร. บางกะปิ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3

1. ร.ร. มัธยมวัดนายโรง
2. ร.ร. แจงร้อนวิทยา
3. ร.ร. โพธิสารพิทยากร
4. ร.ร. จันทร์ประดิษฐาราม
5. ร.ร. มัธยมวัดหนองแขม
6. ร.ร. ศึกษานารีวิทยา

สํานักงานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ของภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอความร่วมมือให้นักเรียนตอบแบบสอบถามทั้งหมดนี้ตามความเป็นจริง โดยข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจะเก็บไว้เป็นความลับ ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลจะกระทำในภาพรวม และผลการวิเคราะห์ไปใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยความจริงและครบทุกข้อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์อื่นจะทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือและขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ได้สละเวลาในการตอบแบบสอบถามด้วยดี

นางสาวอาทิตย์ญา โพธิ์สว
ผู้ทำการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของลักษณะทางชีวสังคม ภูมิหลังและลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำอธิบาย โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงหน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับนักเรียน

1. เพศ

- (1) ชาย
- (2) หญิง

2. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวนักเรียน

- (1) ต่ำกว่า 10,000 บาท
- (2) 10,000 - 30,000 บาท
- (3) มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป

3. อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน

- (1) รับราชการ
- (2) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- (3) พนักงานบริษัทเอกชน
- (4) ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย
- (5) เกษตรกร
- (6) รับจ้าง
- (7) อื่น ๆ (ระบุ .....))
- (8) ไม่ได้ประกอบอาชีพ

4. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

คำอธิบาย ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (✓) ลงหน้าคำตอบ เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่อบรมเลี้ยงดูนักเรียนมาเป็นเวลายาวนานที่สุดได้ปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เมื่อนักเรียนทำผิด พ่อแม่/ผู้ปกครองจะเปิดโอกาสให้นักเรียนชี้แจงเหตุผล
2. พ่อแม่/ผู้ปกครองบังคับให้นักเรียนอ่านหนังสือ
3. พ่อแม่/ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว
4. พ่อแม่/ผู้ปกครองปล่อยให้เด็กตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง
5. พ่อแม่/ผู้ปกครองจำกัดเวลาในการดูโทรทัศน์ และการเล่นอินเทอร์เน็ต
6. พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่เคยเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง หรือกิจกรรมของทางโรงเรียน
7. เมื่อมีเวลาว่าง พ่อแม่/ผู้ปกครองมักจะเข้ามาพูดคุยกับนักเรียน
8. พ่อแม่/ผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนไปเที่ยวกับเพื่อนได้ตามอำเภอใจ
9. นักเรียนต้องขออนุญาตพ่อแม่/ผู้ปกครองก่อนออกนอกบ้าน
10. เมื่อนักเรียนรู้สึกผิดหวัง หรือเสียใจ พ่อแม่/ผู้ปกครองจะคอยให้กำลังใจเสมอ
11. พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่เคยอนุญาตให้นักเรียนไปทำกิจกรรมที่บ้านเพื่อน
12. พ่อแม่/ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันวางแผนในการไปเที่ยวหรือทำกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว
13. พ่อแม่/ผู้ปกครอง สนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนวิชาที่ชอบและถนัด เช่น เล่นดนตรี วาดรูป
14. พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่เคยสนใจถามเรื่องผลการเรียนของนักเรียน
15. พ่อแม่/ผู้ปกครองมักตามใจนักเรียนเสมอไม่ว่าจะทำอะไร
16. เมื่อนักเรียนทำความผิด พ่อแม่/ผู้ปกครองจะดุและลงโทษโดยใช้ความรุนแรง
17. พ่อแม่/ผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมส่วนตัว หรือทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ ในวันหยุดได้
18. พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่เคยสนใจเรื่องการแต่งกาย หรือเรื่องส่วนตัวของนักเรียน
19. พ่อแม่/ผู้ปกครอง ตัดสินปัญหาของนักเรียนอย่างมีเหตุผล ไม่ลำเอียงและไม่ใช้ความรุนแรง
20. พ่อแม่/ผู้ปกครอง เลือกรับเรียนและวางแผนการเรียนให้นักเรียน
21. พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่เคยอนุญาตให้นักเรียนร่วมกิจกรรม เช่น กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร
22. พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะชื่นชมเมื่อนักเรียนทำความดี หรือประสบความสำเร็จในการเรียน
23. พ่อแม่/ผู้ปกครองออกกฎเกณฑ์ให้นักเรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
24. พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่ใส่ใจ และไม่ให้ความสนใจนักเรียนเกี่ยวกับการเรียน

25. พ่อแม่ /ผู้ปกครองไม่สนใจให้กำลังใจ และไม่ชื่นชมนักเรียนในการทำความดีหรือประสบความสำเร็จ
26. พ่อแม่/ ผู้ปกครองวางแผนให้นักเรียนเรียนพิเศษทุกวัน
27. พ่อแม่ /ผู้ปกครอง ไม่สนใจว่ากล่าวตักเตือนในกรณีที่นักเรียนที่นักเรียนกระทำความผิด
28. พ่อแม่ /ผู้ปกครอง จะตำหนิหรือกล่าวโทษ เมื่อนักเรียนมีปัญหาทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัว
29. ครอบครัวของนักเรียนใช้เวลาร่วมกันเพื่อพูดคุยสาระทุกข์สุขดิบในชีวิตประจำวัน
30. พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่เคยสนใจให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ของนักเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำค่านิยมทางพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร

คำอธิบาย ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องระดับของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตมีอยู่
6 ระดับ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยลักษณะการนำความรู้ไปใช้ อาจจะเป็นในลักษณะ
การปฏิบัติด้วยตัวนักเรียนเองหรือการแนะนำให้ผู้อื่น ๆ ไปปฏิบัติ **ในช่วง 1 ปีการศึกษาที่ผ่านมา**

- (6)   หมายความว่า   นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้นๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด
- (5)   หมายความว่า   นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้นๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันมาก
- (4)   หมายความว่า   นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้นๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก
- (3)   หมายความว่า   นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้นๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย
- (2)   หมายความว่า   นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้นๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อย
- (1)   หมายความว่า   นักเรียนได้นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องนั้นๆ
ไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยที่สุด

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอาทิตย์ญา ไพร์สวอย เกิดวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2520 ที่จังหวัดราชบุรี จบการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา สังคมศึกษา (เกียรตินิยมอันดับ 2) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม เมื่อปี พ.ศ. 2543 และเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา ภาควิชา หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2548

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย